

VOKIETIJOS DUALINIO PROFESINIO MOKYMO ANALIZĖ IR DABARTINIŲ EKOLOGINIŲ BEI EKONOMINIŲ STANDARTŲ APŽVALGA

HANSE-PARLAMENT
Network for Small and Medium Enterprises

AUKŠTAITIJOS
PROFESINIO
RENGIMO CENTRAS
Aukštaitija Vocational Training Centre

Istituto Tecnico Agrario
EMILIO SERENI ROMA
AGRARIA, AGROALIMENTARE E AGROINDUSTRIA

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Landwirtschaftskammer
Hamburg

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

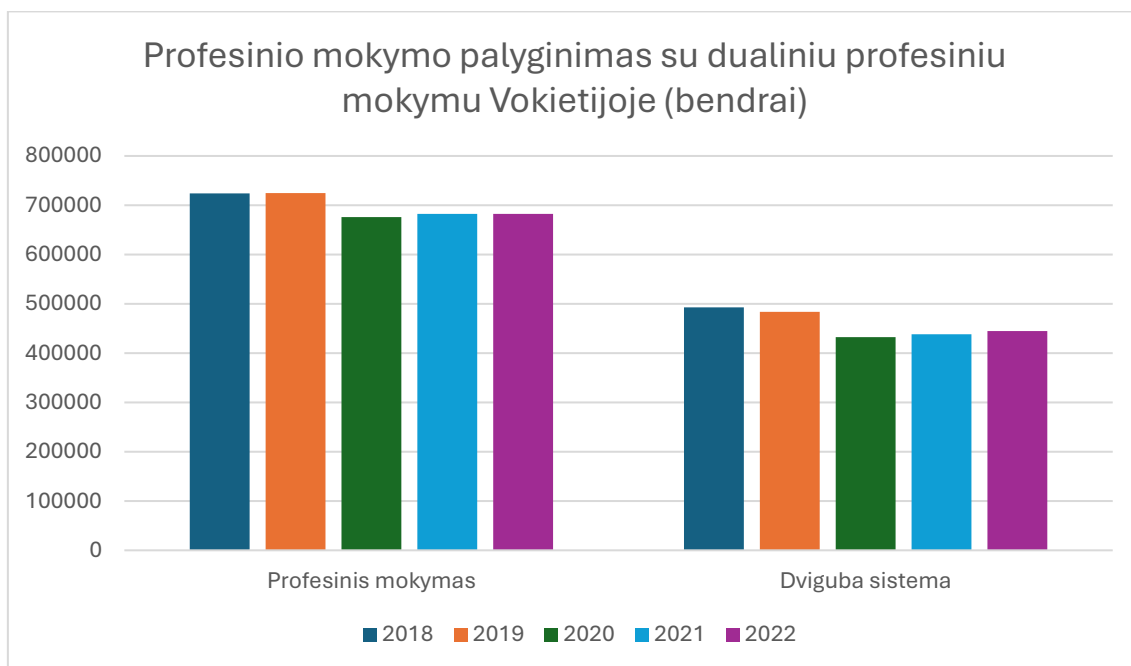
**Co-funded by
the European Union**

Turinys

1.	<i>Jvadas</i>	3
2.	<i>Bendra informacija apie darbo rinką</i>	6
2.1.	Vokietija	6
2.1.1	Dabartinė padėtis Vokietijos darbo ir švietimo rinkoje	6
2.1.2	Numatoma Vokietijos darbo ir švietimo rinkos raida	6
2.1.2	Vokietijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės	7
2.2.	Italia	9
2.2.1	Dabartinė padėtis Italijos darbo ir švietimo rinkoje	9
2.2.2	Numatoma Italijos darbo ir švietimo rinkos raida	9
2.2.3	Italijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės	9
2.3	Suomija	11
2.3.1	Dabartinė padėtis Suomijos darbo ir švietimo rinkoje	11
2.3.2	Numatoma Suomijos darbo ir švietimo rinkos raida	11
2.3.3	Suomijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės	11
2.4	Lietuva	13
2.4.1	Dabartinė padėtis Lietuvos darbo ir švietimo rinkoje	13
2.4.2	Numatoma Lietuvos darbo ir švietimo rinkos raida	13
2.4.3	Lietuvos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės	13
2.5.	Norvegų	15
2.5.1	Dabartinė padėtis Norvegijos darbo ir švietimo rinkoje	15
2.5.2	Numatoma Norvegijos darbo ir švietimo rinkos raida	15
2.5.3	Norvegijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės	15
2.6	Šalis maitinančių ūkininkų skaičius	17
3.	<i>profesinio mokymo sistemos</i>	18
3.1	Vokietijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra	18
3.1.1	Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra	18
3.1.2	Pradinis mokyklinis ugdymas	18
3.1.3	Vidurinis ir pavidurinis neteritorinis ugdymas	19
3.1.4	Aukštasis mokslas	20
3.1.5	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas	21
3.2	Italijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra	22
3.2.1	Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra	22
3.2.2	Pradinis mokyklinis ugdymas	22
3.2.3	Vidurinis ir pavidurinis neteritorinis ugdymas	23
3.2.4	Aukštasis mokslas	24
3.2.5	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas	25
3.3	Suomijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra	26
3.3.1	Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra	26
3.3.2	Vieno skyriaus pradinis ir žemesnysis vidurinis lygis	26
3.3.3	Vidurinis ir aukštesnysis išsilavinimas Netertinis išsilavinimas	27
3.3.4	Aukštasis mokslas	28
3.3.5	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas	29

3.4 Lietuvos nacionalinės švietimo sistemos struktūra.....	30
3.4.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra	30
3.4.2 Pradinis mokyklinis ugdymas	30
3.4.3 Vidurinis ir pavidurinis neteritorinis ugdymas	31
3.4.4 Aukštasis mokslas.....	33
3.4.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas.....	34
3.5 Norvegijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra.....	35
3.5.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra	35
3.5.2 Vieno skyriaus pradinis ir žemesnysis vidurinis lygis.....	35
3.5.3 Aukštesnysis vidurinis ir aukštesnysis išsilavinimas.....	36
3.5.4 Aukštasis mokslas.....	37
3.5.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas.....	37
4.2. 4. 12 ZKL gairių.....	38
4.1 Įvadas	38
4.3. Gairės.....	39
5. Ypač dualistinė Vokietijos profesinio mokymo sistema.....	41
5.1 Bendroji mokymo programa, skirta ūkininko profesijos mokymui Vokietijoje	41
5.2 Pagrindinis lygis (pirmieji mokymo metai).....	43
5.3 Specialisto lygis (2 ir 3 mokymo metai)	43
5.4 Stipriosios ir silpnosios pusės	44
6. Naujos žemės ūkio technologijos	45
6.1 Dronai	46
6.2 Duomenys iš palydovų	46
6.3 Tiksliosios žemdirbystės programinė įranga	46
6.4 Išmanieji šiltnamiai / vertikalusis ūkininkavimas	46
7. Išvada.....	48

1. Įvadas

1 diagrama: Profesinio mokymo ir dualinio profesinio mokymo palyginimas ¹

Vokietijos dualinis profesinis mokymas pasižymi savo istorija ir turi puikią tarptautinę reputaciją. Tai rodo ir dualinį profesinį mokymą pradedančių mokinių skaičius (1 diagrama). Dualiniame profesiniame mokyme taikomas "mokymo darbo vietoje" modelis, kai mokiniai praktinių įgūdžių mokosi savo įmonėje, o teorinių pagrindų - profesinėje mokykloje. Besimokantieji gali mokytis iš patyrusių instruktorių ir įgyti šių žinių dirbdami įmonėje ir mokydamiesi profesinėje mokykloje. Dėl nuolatinės kaitos praktikantai visada gali būti įmonės ir instruktorių vedami už rankos, kad įgytų šios naujos informacijos.² Dualinė profesinio mokymo sistema giriamą kaip esminis kvalifikuotos darbo jėgos paklausos tenkinimo ramstis, kuris taip pat laikomas kokybiško pameistrių mokymo pagrindu. Pasak vyraujančių ekspertų, toks mokymas siejamas su palyginti mažu jaunimo nedarbo lygiu Vokietijoje.

Nėra oficialių reikalavimų, kad įmonėje būtų galima pradėti vykdyti dualinio profesinio mokymo programą. Dauguma mokinių turi vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą arba net stojimo į universitetą kvalifikaciją.³ Dar vienas privalumas yra tas, kad pameistriai pameistrystės sutarties pradžioje gauna pameistrio atlyginimą ir turi palyginti didelę

¹ Federalinė švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija (2022) "Bildungsbericht 2022", https://www.bmbf.de/SharedDocs/Downloads/de/2022/berufsbildungsbericht-2022.pdf?__blob=publicationFile&v=1, p. 41 (žiūrėta: 2024 03 08).

² Federalinė pilietinio ugdymo agentūra (2016) "Entstehung und Merkmale des dualen Ausbildungssystems", <https://www.bpb.de/themen/bildung/dossier-bildung/228394/entstehung-und-merkmale-des-dualen-ausbildungssystems/> (žiūrėta: 2024 03 08).

³ KULTŪROS MINISTRO KONFERENCIJA (be datos) "Profesinis mokymas dualinėje sistemoje - tarptautiniu mastu pripažintas modelis", <https://www.kmk.org/themen/berufliche-schulen/duale-berufsausbildung.html> (žiūrėta: 2024 03 08)

įvairovę dėl įmonių ir mokykloje vykstančio mokymo. Mokydamasis pardavimų srityje pameistrys gali tiesiogiai įrodyti savo vertę ir sėkmingai pereiti į įmonę. Dėl dvigubo mokymo sistemos, pasibaigus pameistrystės laikotarpiui, galima tęsti tolesnį mokymą, kurį gali organizuoti tiesiogiai įmonė arba kuris gali būti siūlomas iš išorės. Šiuo metu dualinis profesinis mokymas konkuruoja su universitetinėmis studijomis. Šiuo metu dvigubas profesinis mokymas skatinamas ir toliau integruojamas į aukštojo mokslo sistemą.⁴

Papildomas veiklos poveikis yra tas, kad įmonėje atliekamas fizinis darbas turi geresnį mokymosi poveikį mokiniams. Kad mokiniai geriau įsimintų perduodamą informaciją, reikėtų išnaudoti visus pojūčius.⁵

Demografiniai pokyčiai reiškia, kad dualiniam profesiniam mokymui tenka ypatingas vaidmuo. Dėl atsirančios kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo į dėmesio centrą vis labiau patenka kitos žmonių grupės. Tarp jų - imigrantai ir neįgalieji, kurie dėl įtemptos situacijos iškyla į pirmą planą. Visur vyrauja didėjanti skaitmenizacija ir procesų automatizavimas. Įmonės turi įsisavinti šiuos sparčius pokyčius.

Čia ypač svarbus žemės ūkio sektorius. Šį sektorių veikia ne tik demografiniai pokyčiai ir spartus dabartinių technologijų restruktūrizavimas, bet ir kiti jo plėtros aspektai. Tai ekonominiai, socialiniai, ekologiniai ir gyvūnų gerovės aspektai, kurie turi būti grindžiami įvairiose vertės grandinės srityse.

Pastaruoju metu dėl įvairių žemės ūkio aspektų kilo aštrių socialinių ginčų. Tarp jų - tebesitęsiantys ūkininkų protestai ir nemažai triukšmo sukėlusios demonstracijos "Penktadienis ateičiai". Iš žemės ūkio ir mitybos kyla daug požiūrių, kurie neleidžia objektyviai pažvelgti į šią temą. Taip pat yra higienos, moralės, politikos ir teisės aspektų, kultūrinių, religinių ir visuomenės lūkesčių. Egzistuoja sudėtinga struktūra, neleidžianti nustatyti objektyvios optimalios būklės. Todėl reikia apibrėžti tikslus ir rasti rodiklius, kurie leistų išmatuoti pažangą. Dėl sudėtingumo pertvarkos procesas laikomas visos visuomenės užduotimi.

Nuo koronaviruso pandemijos pradžios stažuotojų skaičius mažėja arba nekinta. Tai taip pat susiję su profesijos patrauklumu ir didėjančiu skaičiumi jaunų žmonių, kurie renkasi studijas.

Susijusios investicijos, susijusios su skaitmeninimu ir automatizavimu, taip pat griežtesniu reguliavimu, yra sektoriaus ypatumas. Be to, įmonės konkuruoja su kitais sektoriais dėl jaunų talentų ir žemės, kuri yra labai svarbi žemės ūkiui.

Šiuolaikiniame globalizuotame ir vis tvaresniame pasaulyje ekologiniai ir ekonominiai profesinio mokymo standartai yra labai svarbūs. Ekologiniai standartai - tai priemonės ir praktika, kuriomis skatinama aplinkos apsauga, tvarumas ir atsakingas gamtos išteklių naudojimas. Kita vertus, ekonominiai standartai orientuoti į mokymo programų veiksmingumą, pelningumą ir konkurencingumą bei iš to kylančią ekonominę naudą

⁴ Federalinė pilietinio ugdymo agentūra (2016) "Die duale Ausbildung - ein Zukunftsmodell?", <https://www.bpb.de/themen/bildung/dossier-bildung/229611/die-duale-ausbildung-ein-zukunftsmodell/> (žiūrėta: 2024 03 08).

⁵ MAX-PLANCK-GESELLSCHAFT (2016) "Mokymasis visais pojūčiais", <https://www.mpg.de/8930937/vokabel-lernen-gesten> (žiūrėta: 08.03.2024)

įmonėms ir visuomenei. Šioje analizėje nagrinėsime šių standartų integravimą į Vokietijos dualinio profesinio mokymo sistemą.

2. Bendra informacija apie darbo rinką

Darbo ir mokymo rinkos yra bet kurios ekonomikos pagrindas ir labai svarbios kvalifikuotiems darbuotojams ugdyti bei konkurencingumui tarptautiniu mastu stiprinti. Šioje ataskaitoje apžvelgiamos Vokietijos, Lietuvos, Suomijos, Norvegijos ir Italijos darbo ir mokymo rinkos, siekiant atskleisti jų struktūrą, tendencijas ir iššūkius.

Dvigubas profesinis mokymas daugelyje šių šalių atlieka svarbų vaidmenį, nes tai veiksmingas būdas parengti darbuotojus darbo rinkos poreikiams. Derinant teorinį mokymą profesinėse mokyklose ir praktinį mokymą įmonėse, dualinis mokymas leidžia mokiniams įgyti atitinkamų įgūdžių ir žinių, kurios yra labai svarbios jų būsimai profesijai.

Tačiau, be dualinio mokymo, taip pat svarbu atkreipti dėmesį į bendras tendencijas ir pokyčius šių šalių darbo ir mokymo rinkose. Tai apima užimtumo lygį, nedarbą, įgūdžių trūkumą, mokymo sistemas ir darbuotojų integraciją į darbo rinką.

Analizuodami šiuos aspektus galime išsamiai suprasti Vokietijos, Lietuvos, Suomijos, Norvegijos ir Italijos darbo ir mokymo rinkų dinamiką ir nustatyti galimas politinių veiksmų bei ekonominės ir socialinės plėtros sritis.

2.1. Vokietija⁶

2.1.1 Dabartinė padėtis Vokietijos darbo ir švietimo rinkoje

Vokietijos, didžiausios ES ir ketvirtos pagal dydį pasaulio ekonomikos, ekonominė padėtis stabili. Vokietija žinoma dėl savo pirmaujančių įmonių įvairiuose sektoriuose, pavyzdžiui, automobilių, chemijos ir elektrotechnikos pramonėje, tačiau daugiausia dėmesio užimtumo galimybėms skiriama mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ).

2023 m. kovo mėn. dirbo 45,72 mln. žmonių, t. y. 1,0 proc. daugiau nei praėjusiais metais. Šis augimas užfiksuotas beveik visose federalinėse žemėse, o labiausiai augo Hamburge. Tačiau kai kuriose federalinėse žemėse, pavyzdžiui, Tiuringijoje ir Saksonijoje-Anhalte, taip pat šiek tiek sumažėjo.

2023 m. balandžio mėn. nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal visą civilinę darbo jėgą, yra 5,7 %, o Rytų Vokietijoje nedarbo lygis ir toliau išlieka aukštesnis nei Vakarų Vokietijoje, nors pastaraisiais metais šis skirtumas sumažėjo. Ukrainos pabėgėlių migracija taip pat daro poveikį - Vokietijoje užregistruota apie 1,175 mln. piliečių iš Ukrainos.

Šiuo metu įregistruota 773 000 darbo vietų, t. y. 9 % mažiau nei praėjusiais metais. Į Vokietiją taip pat atvyksta daug tarpvalstybinių darbuotojų iš kitų šalių, ypač iš Lenkijos ir Prancūzijos.

2.1.2 Numatoma Vokietijos darbo ir švietimo rinkos raida

Gera parengtų specialistų poreikis išlieka didelis, ypač tokių profesijų kaip gydytojai, slaugytojai, inžinieriai, mokslininkai, IT specialistai ir kitų STEM profesijų atstovai. Be to, taip pat yra paklausa pedagogams, vairuotojams, virėjams, maisto pramonės ir žemės ūkio specialistams.

⁶ https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-germany_de

Užsienio kvalifikuotiems darbuotojams yra gerų galimybių, ypač jei jie yra įgiję vieną iš paklausių profesijų. Yra užsienio kvalifikacijų pripažinimo procedūros, palengvinančios patekimą į Vokietijos darbo rinką.

Dvigubas mokymas taip pat išlieka svarbia galimybe tiems, kurie nori dirbti mažiau paklausias profesijas. Šiuo atveju darbas tiesiogiai susietas su mokymo sutartimi, pagal kurią teikiama finansinė parama mokymosi metu.

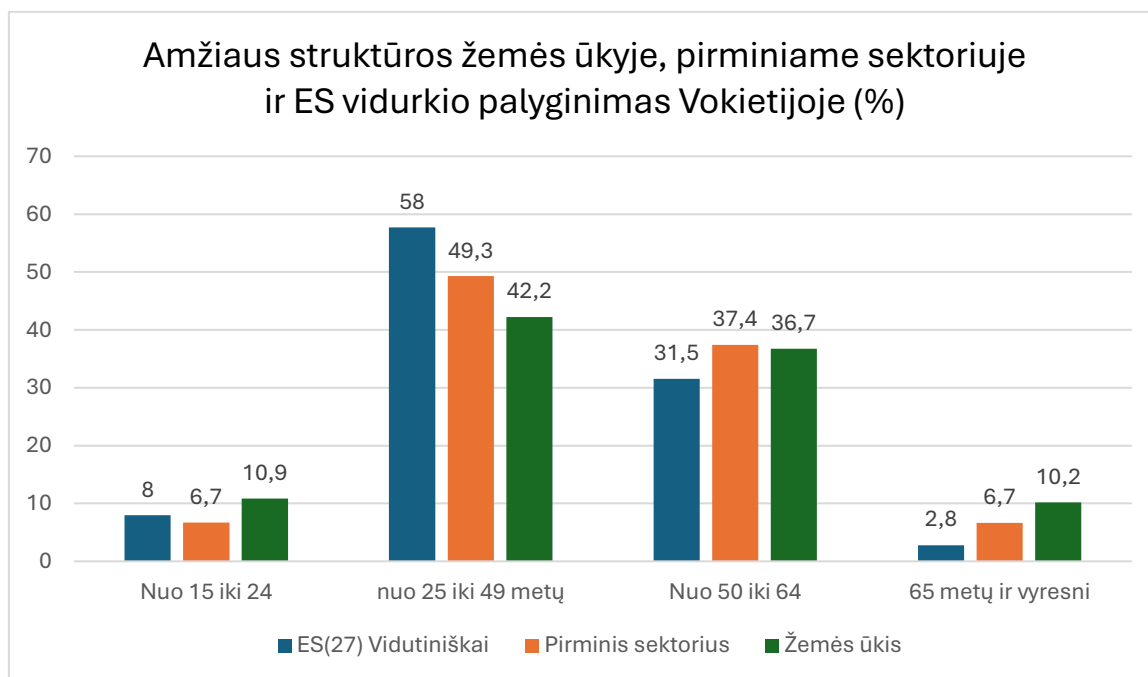
2.1.2 Vokietijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės

Vokietijos darbo rinkos iššūkiai ir toliau susiję su tam tikrų profesijų pasiūlos ir paklausos disbalansu. Nors kai kuriose srityse kvalifikuotų bedarbių yra perteklinė pasiūla, kitose trūksta kvalifikuotos darbo jėgos.

Pabėgėlių, ypač iš Ukrainos, integracija yra dar vienas iššūkis, tačiau kartu atveria galimybių darbo rinkoje, ypač profesijų, kuriose labai trūksta kvalifikuotų darbuotojų.

Dvejopas profesinis mokymas tebėra svarbi Vokietijos švietimo sistemos dalis, tačiau jį taip pat galima tobulinti, ypač kalbant apie užsienio kvalifikacijų pripažinimą ir skaitmeninimo bei naujų technologijų integravimą.

Apskritai Vokietijos darbo ir švietimo rinka siūlo daugybę galimybių gerai parengtiems specialistams iš Vokietijos ir užsienio. Tačiau siekiant užtikrinti ilgalaikę sėkmę ir konkurencingumą, būtina nuolat prisitaikyti prie kintančių reikalavimų ir sąlygų.

2 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024-03-12)]

Toliau pateikti duomenys grindžiami ES dirbančių žmonių skaičiumi, kuris yra susijęs su atskiromis šalimis. Toliau pateiktose diagramose ES amžiaus struktūra vaizduojama mėlynomis linijomis (ES (27) vidurkis), o pirminio sektoriaus amžiaus struktūra - oranžinėmis linijomis (pirminis sektorius). Šios dvi vertės laikytinos pastoviomis ir rodo ES

vidurkj. Žemės ūkio sektoriaus (žemės ūkio) darbo jėgos amžiaus struktūra kiekvienoje šalyje nustatoma atskirai.

ES vidurkis rodo didesnę 25-49 metų amžiaus asmenų amžiaus struktūrą ir atitinkamai mažesnę 50-65 metų amžiaus asmenų amžiaus struktūrą. Ši tendencija ypač ryški tarp 65 metų ir vyresnių asmenų, kurių amžiaus struktūra žemės ūkyje viršija vidutines vertes. Tai rodo demografinius pokyčius ir mažesnę nei vidutinis jaunų žmonių skaičių šiame sektoriuje.

2.2. Italia⁷

2.2.1 Dabartinė padėtis Italijos darbo ir švietimo rinkoje

Italijos darbo rinkai būdingas regioninis heterogeniškumas: šiaurės Italijos regionai yra stipriai industrializuoti, o pietuose vyrauja žemės ūkio ir turizmo veikla. Svarbiausi sektoriai pagal BVP dalį 2022 m. yra paslaugų, gamybos, statybos ir žemės ūkio sektoriai. Paplitusios laikinosios sutartys ir darbas visą darbo dieną, o paklausiausia kvalifikacija - aukštesnysis vidurinis išsilavinimas.

Pastaraisiais metais Italijos gyventojų skaičius nuolat mažėjo ir 2023 m. sausio mėn. pasiekė istoriškai žemiausią lygį. Ši demografinė krizė ypač akivaizdi Italijos pietuose, ypač Molizės, Bazilikatos ir Kalabrijos regionuose.

Nepaisant nedidelio sulėtėjimo paskutinį 2022 m. ketvirtį, 2022 m. Italijos BVP augo +2,8 %. Tikimasi, kad 2023 m. toliau augs 1,9 %, o 2023 m. pirmąjį ketvirtį BVP jau viršijo Europos vidurkį. Teigiamą BVP tendenciją palaiko vartojimas, atsigaujančios investicijos ir turizmo srautai. Nedarbo lygis šiek tiek sumažėjo, tačiau jaunimo nedarbas tebėra didelis.

Naujausios 2023-2027 m. prognozės rodo, kad reikės apie 3,8 mln. darbo vietų. Didžiausią dalį jų užims paslaugų sektorius, po jo seks pramonė ir žemės ūkis. Tikimasi, kad ypač daug naujų darbuotojų bus įdarbinta statybų, turizmo, pažangiųjų paslaugų ir švietimo bei kultūros sektoriuose, kuriems padės įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo planą.

2.2.2 Numatoma Italijos darbo ir švietimo rinkos raida

Ateinančiais metais investicijos pagal nacionalinį atkūrimo ir atsparumo planą turės lemiamą reikšmę. Ekologinė ir skaitmeninė transformacija padidins "žaliųjų" darbo vietų paklausą, ypač tokiose srityse kaip atsinaujinančioji energija, tvarus judumas ir žiedinė ekonomika. Taip pat didės kvalifikuotos darbo jėgos poreikis IT ir telekomunikacijų sektoriuje.

Nacionaliniame atkūrimo ir atsparumo plane numatyta, kad didelė dalis investicijų bus skirta ekologiniam ir skaitmeniniam perėjimui. Darbo vietos ekologinėje ekonomikoje ir IT sektoriuje bus ypač paklausios. Gali atsirasti naujų pramonės šakų, tikimasi, kad bus sukurta daug įvairių ekologiškų ir skaitmeninių produktų ir paslaugų.

Numatoma, kad per ateinančius penkerius metus tam tikrų profesijų atstovai, įskaitant gydytojus, inžinierius, sveikatos priežiūros specialistus, programinės įrangos kūrėjus ir aplinkos apsaugos specialistus, bus ypač paklausūs. Universitetų absolventų paklausa bus ypač didelė tokiose srityse kaip medicina, ekonomika, statistika ir STEM dalykai.

2.2.3 Italijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės

Darbo rinkai būdingi regioniniai skirtumai, o pietinėje šalies dalyje yra didelis nedarbas. Planuojamomis nacionalinio ekonomikos atkūrimo ir atsparumo plano priemonėmis siekiama sumažinti šiuos regioninius skirtumus ir sustiprinti pietinę dalį.

Vis dar yra didelis vyrų ir moterų užimtumo atotrūkis. Moterų nedarbas ypač didelis Italijos pietuose. Padėtį galėtų pagerinti lyčių lygybės skatinimo priemonės.

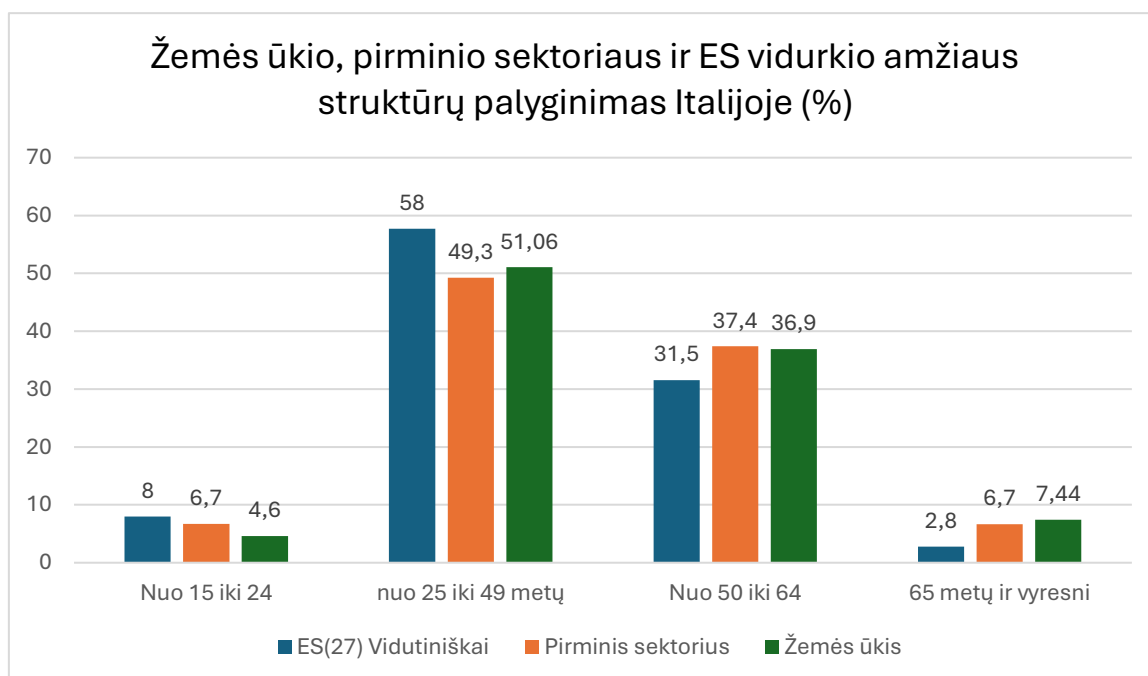
⁷ https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-italy_de

Mokymo pasiūla ir tam tikrų kvalifikacijų paklausa skiriasi. Ypač transporto, statybos, mados ir mechatronikos srityse pasiūla neatitinka paklausos. Norint pašalinti šiuos trūkumus, reikia investuoti į švietimą.

Nepaisant darbo jėgos paklausos, daugeliui įmonių sunku rasti tinkamų darbuotojų, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų. Tai daugiausia pasakytina apie technines ir labai specializuotas profesijas bei kvalifikuotus darbininkus.

Imigrantų darbo jėgos paklausa yra didelė, ypač tokiose srityse kaip verslo paramos paslaugos, transportas ir logistika bei statyba. Darbo rinkos padėtį galėtų pagerinti darbuotojų imigrantų integracija ir parama jiems.

Apskritai Italija susiduria ir su iššūkiais, ir su galimybėmis. Tikslinėmis investicijomis, lyčių lygybės priemonėmis, švietimo reformomis ir parama darbuotojams migrantams šalis galėtų sustiprinti savo darbo ir švietimo rinką ir užtikrinti tvarų ekonomikos vystymąsi.

3 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024-03-12)]

2.3 Suomija⁸

2.3.1 Dabartinė padėtis Suomijos darbo ir švietimo rinkoje

Suomija, kurioje gyvena apie 5,5 mln. žmonių, susiduria su įvairiais iššūkiais ir galimybėmis darbo rinkoje. Demografinėms tendencijoms būdinga tai, kad vis daugiau žmonių išeina į pensiją ir daugėja imigrantų, o tuo pat metu vis daugiau žmonių nori dirbti ilgiau.

2022 m. Suomijoje dirbo kiek daugiau nei 2,6 mln. žmonių. Didžiausi užimtumo rodikliai buvo užfiksuoti paslaugų sektoriuje, o daugiausiai darbo jėgos reikalaujantys sektoriai buvo prekyba, transportas, viešbučiai ir restoranai, švietimas ir sveikatos priežiūra bei socialinis darbas. Tikimasi, kad darbo vietų dalis paslaugų sektoriuje ir toliau didės.

Didelės įmonės, tokios kaip "Posti Group Oy" ir "ISS palvelut Oy", siūlo daug darbo vietų pašto ir kurjerių paslaugų bei nekilnojamojo turto ir biuro paslaugų sektoriuose. Be to, viešasis sektorius, ypač Helsinkio miestas, yra vienas didžiausių šalies darbdavių, siūlantis darbo vietų švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos apsaugos, transporto ir techninės priežiūros srityse.

2.3.2 Numatoma Suomijos darbo ir švietimo rinkos raida

Ateinančiais metais Suomija ir toliau susidurs su tokiais iššūkiais kaip darbo jėgos trūkumas. Ši problema dažnai kyla dėl nepakankamos kvalifikacijos, darbo patirties arba specifinių žinių trūkumo tarp darbo ieškančių asmenų.

Prognozuojama, kad darbo jėgos paklausa tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos, statyba, paslaugų sektorius ir mažmeninė prekyba toliau didės. Ypač didelė paklausa bus slaugytojų ir sveikatos priežiūros specialistų, slaugytojų padėjėjų, ikimokyklinio ugdymo pedagogų, programinės įrangos ir taikomųjų programų kūrėjų, skambučių centrų ir klientų aptarnavimo centrų pardavėjų.

2.3.3 Suomijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės

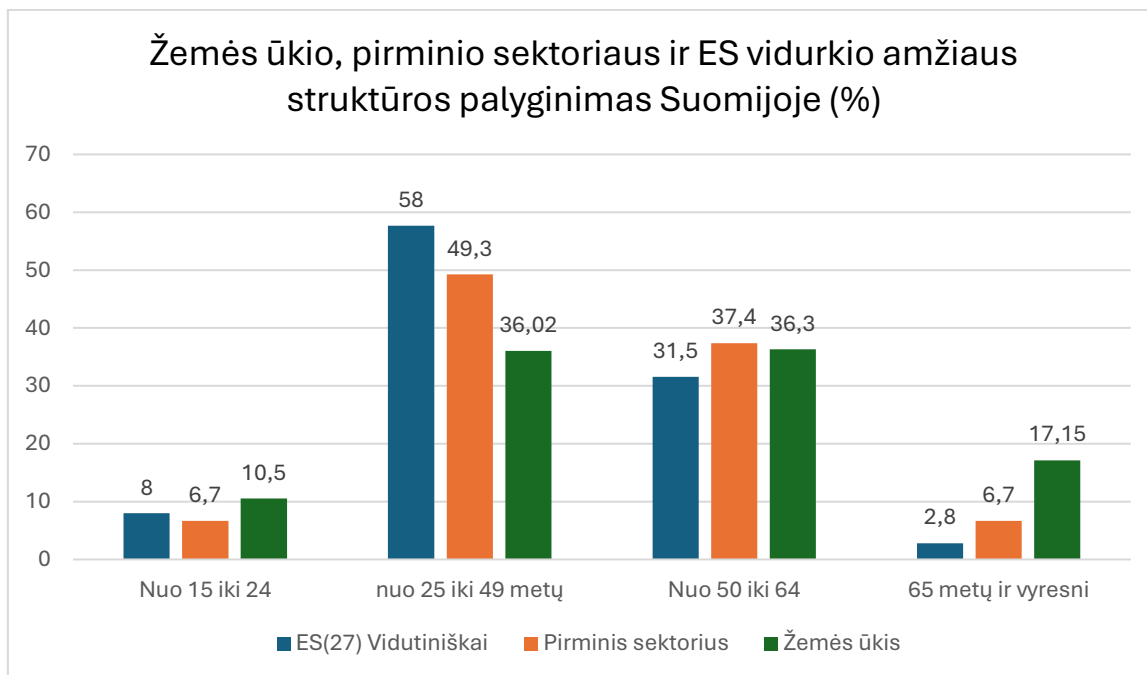
Didžiausia Suomijos darbo rinkos problema - darbdavių poreikių ir darbo ieškančių asmenų kvalifikacijos neatitikimas. Dėl to reikia glaudesnio švietimo įstaigų, vyriausybės ir pramonės bendradarbiavimo, kad darbo jėga turėtų reikiamų įgūdžių ir žinių.

Tuo pat metu yra galimybių tiems, kurie nori tobulinti savo įgūdžius ir prisitaikyti prie besikeičiančių darbo rinkos poreikių. Profesinio mokymo ir perkvalifikavimo programos gali padėti pagerinti darbuotojų įsidarbinimo galimybes ir patenkinti darbdavių poreikius.

Inovacijų skatinimas ir parama augančioms pramonės šakoms, tokioms kaip sveikatos priežiūra, statyba ir paslaugų sektorius, taip pat gali padėti kurti naujas darbo vietas ir skatinti ekonomikos augimą Suomijoje.

Apskritai Suomija susiduria su iššūkiu, kaip sumažinti įgūdžių trūkumą darbo rinkoje, kad sustiprintų ekonomikos konkurencingumą ir užtikrintų ilgalaikį augimą. Taikydama tikslines priemones kvalifikuotiems darbuotojams ugdyti ir inovacijoms skatinti, Suomija gali pasinaudoti besikeičiančios darbo rinkos teikiamomis galimybėmis ir sukurti dinamišką ir tvarią ekonomiką.

⁸ https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-finland_de

4 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024-03-12)]

2.4 Lietuva⁹

2.4.1 Dabartinė padėtis Lietuvos darbo ir švietimo rinkoje

2023 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 860 002 gyventojai, o nedarbo lygis šių metų balandžio 1 d. buvo 9,0 proc. Palyginti su praėjusiais metais, nedarbo lygis sumažėjo 6,2 %, o tai rodo tvirtą padėtį darbo rinkoje. Ypač džiugina tai, kad nedarbas sumažėjo daugumoje šalies savivaldybių, o tai rodo plataus masto ekonominį stabilumą.

Nepaisant ekonomikos sulėtėjimo ir tebesitęsiančio geopolitinio neapibrėžtumo, darbo rinka išlieka atspari ir aktyvi. Tačiau tampa akivaizdu, kad kai kuriems darbo ieškantiems asmenims gali būti sunku rasti tinkamą darbą, nes įmonės lėtina savo plėtros planus ir didėja konkurencija dėl laisvų darbo vietų.

2022 m. iš viso buvo pranešta apie 274 000 laisvų darbo vietų, daugiausia transporto ir sandėliavimo bei gamybos sektoriuose. Reikėtų pažymėti, kad trys ketvirtadaliai nurodytų laisvų darbo vietų buvo kvalifikuotų profesijų, o pagrindiniai įsidarbinimo galimybių centrai - didieji šalies miestai.

2.4.2 Numatoma Lietuvos darbo ir švietimo rinkos raida

Skaitmenizacija ir technologinė pažanga padarė didelę įtaką tam tikrų profesijų paklausai Lietuvoje. Ypač tikimasi, kad IT specialistų paklausa ir toliau didės, nes įmonės vis labiau pasikliauja skaitmeniniais sprendimais. Be to, tikimasi, kad tokiuose sektoriuose, kaip finansinių ir draudimo paslaugų bei informacijos ir ryšių, bus fiksuojamas didelis užimtumo augimas.

Tam tikruose sektoriuose, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, IT ir statybų, vis dar ypač trūksta kvalifikuotos darbo jėgos. Artimiausiais metais šis trūkumas gali dar labiau padidėti, nes vyresnio amžiaus gyventojai tampa vis labiau priklausomi nuo sveikatos priežiūros paslaugų, o skaitmeninimas reikalauja papildomų techninių įgūdžių.

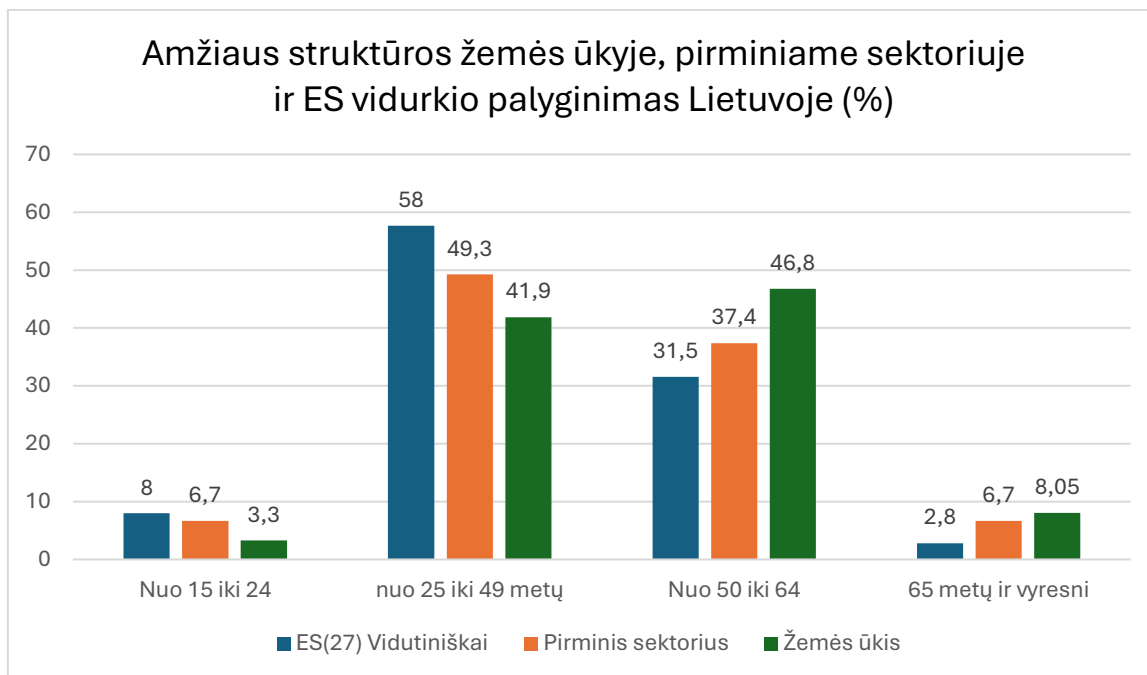
Siekdama įveikti šiuos iššūkius, Lietuva daug dėmesio skiria įvairioms priemonėms, įskaitant švietimo ir mokymo skatinimą bei užsieniečių integraciją į darbo rinką. Įgyvendinamos tikslinės programos ir iniciatyvos, kuriomis siekiama panaikinti įgūdžių atotrūkį ir pagerinti visų gyventojų grupių įsidarbinimo galimybes.

2.4.3 Lietuvos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės

Nepaisant teigiamų pokyčių, Lietuva ir toliau susiduria su iššūkiais, ypač dėl įgūdžių trūkumo ir prisitaikymo prie sparčiai besikeičiančių darbo jėgos poreikių. Labai svarbu, kad švietimo sistema išliktų lanksti ir atitiktų darbo rinkos poreikius, siekiant užtikrinti aukštos kvalifikacijos ir gebančią prisitaikyti darbo jėgą.

Tačiau tuo pat metu yra ir augimo bei inovacijų galimybių, ypač naujuose sektoriuose, pavyzdžiui, skaitmeninės ekonomikos ir paslaugų. Tikslingai investuodama į švietimą ir profesinį tobulėjimą, Lietuva gali sustiprinti savo konkurencingumą ir užsitikrinti tvarią ekonominę ateitį.

⁹ https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-lithuania_de

5 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024 03 12)]

2.5. Norvegij¹⁰

2.5.1 Dabartinė padėtis Norvegijos darbo ir švietimo rinkoje

Dabartinė padėtis Norvegijos darbo rinkoje yra sėkminga ir sudėtinga. 2023 m. kovo mėn. nedarbo lygis siekė tik 1,8 %, o tokio rodiklio nebuvo nuo 2008 m. finansų krizės, todėl gali susidaryti įspūdis, kad Norvegijoje darbo jėgos yra perteklius. Tačiau tikrovė yra sudėtingesnė.

Nors nedarbo lygis nedidelis, labai trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, ypač tokiose pramonės šakose kaip sveikatos priežiūra, švietimas, mažmeninė prekyba ir technologijos. Įmonės sunkiai užpildo laisvas darbo vietas ir daugelis skundžiasi, kad trūksta reikiamų įgūdžių turinčių kandidatų. Dėl šio tam tikrų įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikimo suintensyvėjo konkurencija dėl darbo jėgos ir padidėjo reikalavimai pareiškėjams.

Dar vienas aspektas, dėl kurio situacija tampa sudėtinga, yra reikalaujamos ir turimos kvalifikacijos neatitikimas. Darbo ieškantys asmenys, net ir turintys darbo patirties, gali neturėti konkrečių įgūdžių, kurių reikalauja darbdaviai. Šis pasiūlos ir paklausos neatitikimas yra viena didžiausių darbo rinkos problemų.

2.5.2 Numatoma Norvegijos darbo ir švietimo rinkos raida

Tikimasi, kad ateityje darbo jėgos paklausa ir toliau didės, visų pirma sektoriuose, kuriems naudingas ekologinis perėjimas, pavyzdžiui, baterijų gamyklose ir atsinaujinančiosios energijos sektoriuje. Nors JAV pradėjus taikyti Infliacijos mažinimo įstatymą (angl. Inflation Reduction Act, IRA) kai kurios įmonės persvarstė savo įdarbinimo planus, tikimasi, kad bendra tendencija didinti ekologiškų darbo vietų skaičių išliks.

Tuo pat metu tikimasi, kad darbo rinkos iššūkiai išliks. Ir toliau truks paklausą atitinkančių įgūdžių, o įmonėms bus sunku rasti kvalifikuotos darbo jėgos. Sparti darbo reikalavimų ir technologijų kaita reikalauja, kad ir darbuotojai, ir darbdaviai gebėtų prisitaikyti ir būtų pasiryžę mokytis visą gyvenimą.

Be to, dėl ekonominio neapibrėžtumo, pavyzdžiui, didesnių palūkanų normų ir infliacijos, gali šiek tiek padidėti nedarbas, nes sulėtės daugelio bendrovių plėtra ir įdarbinimas. Nepaisant šių galimų iššūkių, tikimasi, kad Norvegijos darbo rinka ir toliau išliks stipri, nes ją skatina tvirta ekonomika ir inovacijų bei tvarumo siekis.

2.5.3 Norvegijos darbo ir švietimo rinkos iššūkiai ir galimybės

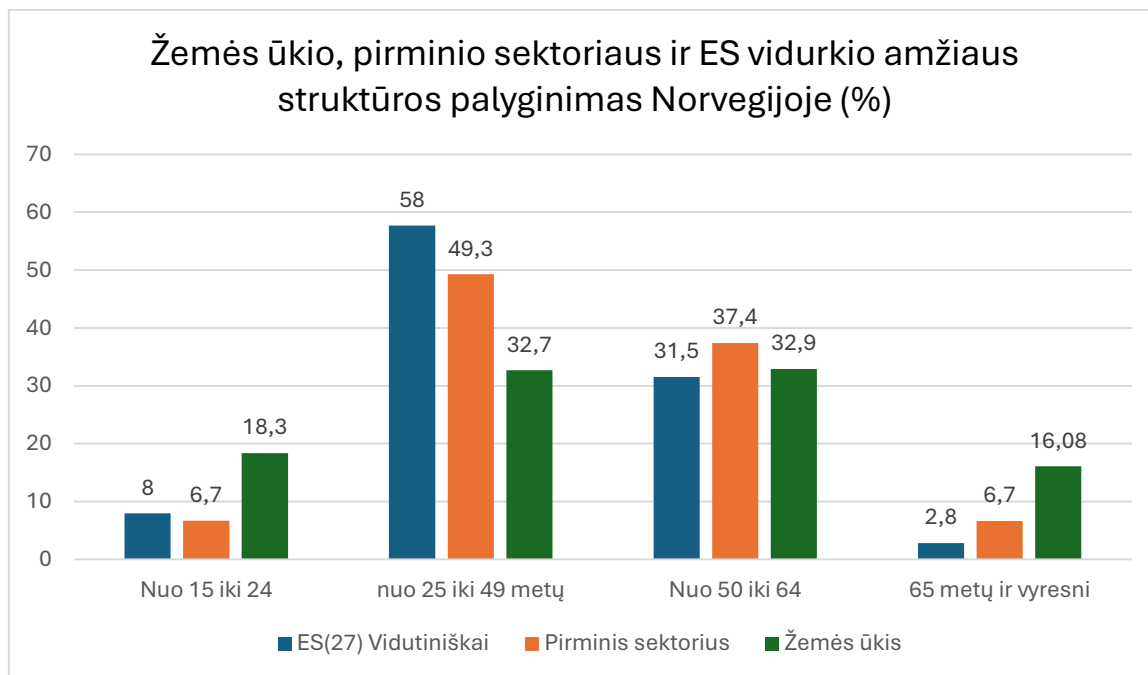
Didžiausias Norvegijos darbo rinkos iššūkis neabejotinai yra reikalaujamų ir turimų įgūdžių neatitikimas. Dėl to reikia glaudesnio švietimo įstaigų, vyriausybės ir įmonių bendradarbiavimo siekiant užtikrinti, kad darbo jėgos švietimas ir mokymas atitiktų dabartinius ir būsimus reikalavimus.

Kartu šis iššūkis suteikia ir galimybių. Padarius mokymo sistemas lankstesnes ir lengviau pritaikomas bei skatinant mokymąsi visą gyvenimą, darbuotojai gali geriau reaguoti į kintančius darbo rinkos poreikius. Įmonės, investuojančios į savo darbuotojų švietimą ir mokymą, gali įgyti konkurencinį pranašumą ir kartu prisidėti prie ekonomikos stiprinimo.

¹⁰ https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-norway_de

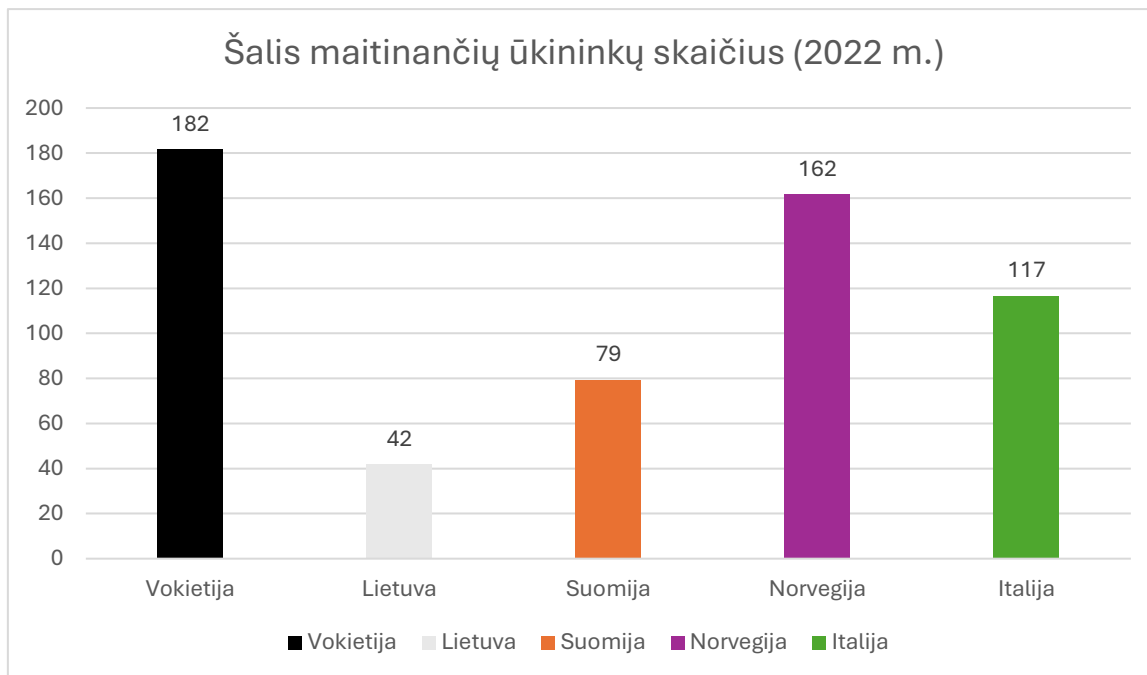
Ekologiškas perėjimas taip pat suteikia augimo ir inovacijų galimybių. Skatinant tvarias technologijas ir darbo metodus, galima kurti naujas darbo vietas ir kartu daryti teigiamą poveikį aplinkai. Įmonės, kurios anksti prisitaiko prie šių pokyčių, gali pasinaudoti augančia rinka ir įtvirtinti savo, kaip pramonės lyderių, pozicijas.

Apskritai Norvegijos darbo rinka susiduria su sudėtingais iššūkiais, bet kartu ir su didelėmis galimybėmis. Laikydamosi aktyvaus ir bendro požiūrio, vyriausybė, įmonės ir švietimo įstaigos gali dirbti kartu, kad padėtų užtikrinti darbo rinkos ateitį ir skatintų ilgalaikį augimą bei gerovę visiems.

6 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024-03-12)]

2.6 Šalis maitinančių ūkininkų skaičius

7 diagrama [Šaltinis: Eurostatas "Užimtumas pagal lytį, amžių ir išsamią ekonominę veiklą (nuo 2008 m., NACE 2 red., dviejų skaitmenų lygmuo) - 1 000", (žiūrėta: 2024-03-13)]

6 diagramoje parodyta, kiek gyventojų turėtų išmaitinti ūkininkas, jei visas maistas būtų gaminamas regione. Čia lemiamą vaidmenį vaidina savarankiškumo laipsnis, rodantis, koku mastu šalis gali patenkinti savo maisto poreikius iš savo produkcijos. Savarankiškumo lygis, viršijantis 100 %, rodo, kad šalis pagamina daugiau nei suvartoja, o mažesnė nei 100 % reikšmė reiškia, kad reikia importuoti papildomų maisto produktų.

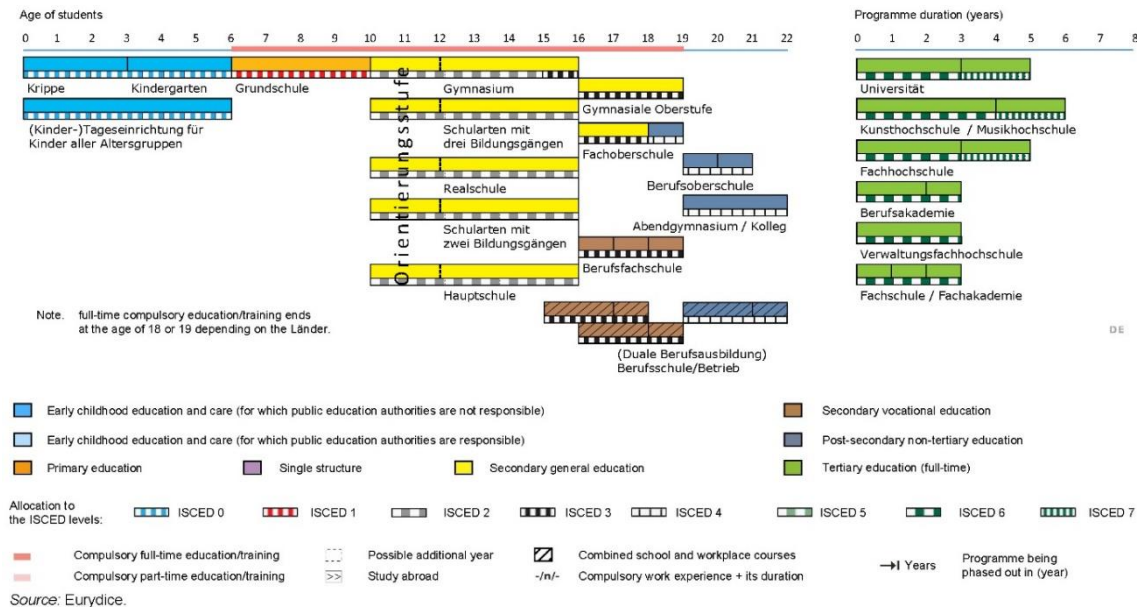
Nors turimi duomenys neleidžia susidaryti išsamaus vaizdo apie visų šalių savarankiškumo laipsnį, Vokietijoje savarankiškumo laipsnis yra 86 %. Tai reiškia, kad Vokietija, norėdama patenkinti savo gyventojų poreikius, apie 14 % maisto produktų turi importuoti iš užsienio. Šis skaičius rodo priklausomybę nuo išorės šaltinių ir tarptautinės prekybos poreikį siekiant užtikrinti subalansuotą aprūpinimą maistu.¹¹

¹¹ <https://www.landwirtschaft.de/landwirtschaft-verstehen/wie-funktioniert-landwirtschaft-heute/markt-und-handel/der-selbstversorgungsgrad-wie-ist-es-um-die-versorgung-mit-lebensmitteln-in-deutschland-bestellt#:~:text=A%20imposing%20figure%20and%20yet,in%20this%20country%20only%202081%20per%20cent.>

3. profesinio mokymo sistemos

3.1 Vokietijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra

Germany – 2023/2024

3.1.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra

Vokietijoje vaikai, sulaukę vienerių metų, turi teisę į dienos priežiūros centrą. Be to, kai vaikui sukanka treji metai, jis turi teisę į darželį, ir ši teisė galioja tol, kol vaikas pradeda lankyti mokyklą. Amžiaus intervalas yra nuo 0 iki 6 metų. Ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra nepriklauso valstybinei mokyklų sistemai, o mokestis už jį imamas priklausomai nuo federalinės žemės. Siekiant palengvinti tėvams tenkančią naštą, vykdomos tam tikros programos. Šios programos finansuojamos iš federalinių lėšų. Kai kuriuose vaikų dienos centruose vaikų priežiūra yra nemokama.¹² Vaiko priėmimas yra be kliūčių, tačiau nėra galimybės laisvai pasirinkti vietą.¹³ Centruose turi būti pristatyta ankstyvojo ugdymo koncepcija, kurioje numatyta stiprinti pagrindinius įgūdžius. Nėra numatyta fiksuotų pamokų ar vertinimų. Daugiausia dėmesio skiriama asmens asmeniniam tobulėjimui.¹⁴ Be lopšelių ir darželių, yra atskirų ankstyvojo ugdymo įstaigų, pavyzdžiui, ikimokyklinės klasės, mokykliniai darželiai ir įstaigos, skirtos neįgaliesiems, kuriems reikia ypatingo dėmesio.¹⁵ Ugdymo lygis priskiriamas ISCED0 kategorijai.

3.1.2 Pradinis mokyklinis ugdymas

Pradinį išsilavinimą būtina lankyti, kad būtų įvykdyta privalomoji mokyklinė prievolė. Pradinę mokyklą privaloma lankyti nuo 6 metų amžiaus. Jei tai naudinga, galima pateikti prašymą leisti vaiką į mokyklą anksčiau. Privalomasis mokyklos lankymas prasideda, kai

¹² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/germany/access>

¹³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/organisation-fruehkindlicher-bildung-betreuung-und-erziehung>

¹⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/leitlinien-der-fruehkindlichen-bildung-betreuung-und-erziehung>

¹⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/andere-organisationsmodelle-und-alternative-strukturen-der>

vaikas pradeda lankyti mokyklą. Paprastai vaikai yra nuo 6 iki 10 metų amžiaus ir juos moko tik keli mokytojai. Išimtiniais atvejais jie būna nuo 6 iki 12 metų amžiaus. Mokykloje yra 5-6 dienų savaitė, kuri kiekvienu atveju skiriasi, tačiau valandų skaičius išlieka toks pat. Įstaigų teikiama visos dienos priežiūra yra labai vertinama, o šiuo metu plečiamas bendradarbiavimas su užklausinėmis organizacijomis, kad būtų remiamas tolesnis ugdymas ir sporto užsiėmimai.¹⁶ Pagrindiniai mokomieji dalykai yra vokiečių kalba, matematika ir bendrieji mokslai. Po to seka anglų kalba kaip užsienio kalba ir fizinis lavinimas. Yra iš anksto parengti ugdymo planai su konkrečiais tikslais, kurie privalomi visoms federalinėms žemėms. Čia įtakos turi ES švietimo tikslai, kurie, be kita ko, buvo nurodyti ET2030 ir ankstesniame ET2020.¹⁷ Atliekamas pasiekimų vertinimas, kuriuo dalijamasi su tėvais. Veiklos rezultatai fiksuojami raštu. Baigę pradinę mokyklą mokiniai gali pereiti į kitą mokyklos programą.¹⁸

3.1.3 Vidurinis ir pavidurinis neteritorinis ugdymas

Po to seka **žemesnioji vidurinė mokykla**, kuri baigiasi 9 arba 10 klasėje (15-16 metų). Žemesnioji vidurinė mokykla skirstoma į tris kategorijas: mokyklų tipai su viena, dviem arba trimis ugdymo programomis. Pirmąjį mokyklos baigimo pažymėjimą galima gauti 9-oje klasėje, o tarpinį mokyklos baigimo pažymėjimą ir tarpinį mokyklos baigimo pažymėjimą su teise į Gymnasiale Oberstufe - 10-oje klasėje. Teisę į Gymnasiale Oberstufe galima įgyti per pratęstą mokyklinį laikotarpį arba per įvairius kursus. Dauguma Vokietijos mokyklų yra bendrojo lavinimo mokyklos, kuriose galima įgyti visas kvalifikacijas. Kiti mokyklų tipai yra skirti konkrečioms mokymosi kryptims. Iš esmės nėra teisinės teisės būti priimtam į konkrečią mokyklą. Reikia nurodyti norimą mokymosi kelią ir norimą mokyklą. Po pamokų mokiniai turi galimybę dalyvauti popamokinėse programose. Jos stiprina mokinių fizinį pasirengimą arba toliau juos ugdo. Jas siūlo įvairios organizacijos savo viduje arba išorėje.¹⁹ Visose įvairių tipų mokyklose yra nurodytos valandos, kurias reikia išklausti, kad būtų baigta ugdymo kryptis. Dalis mokymų yra susiję su pagrindiniais įgūdžiais ir tolesniu anglų kalbos kaip užsienio kalbos mokymusi. Šiuo metu stiprinama matematikos, gamtos mokslų ir technologijų ugdymo (MINT - matematikos, informacinių technologijų, gamtos mokslų ir technologijų) sritis.²⁰ Ugdymo kelio įvertinimo ir išlaikymo pagrindas yra pasiekimai, kurie fiksuojami baigiamajame pažymėjime. Egzaminų formos gali būti raštu arba žodžiu. Pažymėjimais suteikiamas leidimas mokytis pagal kitą ugdymo kryptį, o baigus ugdymo kryptį baigiamas privalomasis mokymasis.²¹

Po I vidurinio lygio mokinių eina II vidurinio lygio mokiniai. Jis skirstomas į bendrąjį vidurinį lygį ir profesinį vidurinį lygį. Aukštesnysis vidurinis lygis paprastai trunka 2-3 metus ir suteikia teisę stoti į aukštojo mokslo programą. Per šį laiką galima mokytis individualiai, kad

¹⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/aufbau-des-primarbereichs>

¹⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/lehren-und-lernen-im-primarbereich>

¹⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/leistungsbeurteilung-im-primarbereich>

¹⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/aufbau-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-i>

²⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/lehren-und-lernen-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-i>

²¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/leistungsbeurteilung-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-i>

būtų galima realizuoti savo stipriąsias puses ir interesus.²² Ypač svarbi yra vokiečių kalbos, užsienio kalbų ir matematikos specializacija. Jas papildo meno, socialinių, gamtos ir technikos mokslų, sporto ir religijos dalykai, kurie grindžiami gimnazijoje įgytais gebėjimais.²³ Baigdami vidurinę mokyklą, mokiniai laiko 4-5 egzaminus. Jų pabaigoje mokinyi gauna pasiekimų pažymėjimą.²⁴

Profesinį vidurinį ugdymą sudaro įvairios švietimo įstaigos, įskaitant dienes profesines mokyklas ir profesinį mokymą pagal dualinę sistemą. Dieninėse profesinėse mokyklose, pavyzdžiui, Berufsfachschulen, Fachoberschulen, profesinėse gimnazijose ir Berufsoberschulen, siūlomos įvairios mokymo programos, pagal kurias mokiniai rengiami įgyti pagrindinę profesinę kvalifikaciją arba stojimo į aukštąsias mokyklas kvalifikaciją. Šioms mokykloms taikomi skirtingi stojimo reikalavimai, pavyzdžiui, vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimas.

Pagal dualistinę sistemą mokymas vyksta įmonėse ir profesinėse mokyklose. Maždaug pusė jaunuolių pradeda mokytis pripažintos profesijos, kurią reglamentuoja Profesinio mokymo įstatymas arba Amatų kodeksas. Mokymo tikslas - suteikti profesinių įgūdžių ir žinių, reikalingų kvalifikuotai profesinei veiklai vykdyti.

Švietimo įstaigų struktūra ir organizavimas skiriasi priklausomai nuo mokyklos tipo ir mokymo sistemos. Dieninėse profesinėse mokyklose mokymas vyksta specializuotose klasėse, o dualinės sistemos mokymas vyksta ir įmonėje, ir profesinėje mokykloje. Kvalifikacijos suteikiamos pagal mokymo programas ir mokymo nuostatus. Tai gali būti profesinės kvalifikacijos, stojamosios kvalifikacijos į taikomųjų mokslų aukštąsias mokyklas arba stojamosios kvalifikacijos į universitetus. Kvalifikacijas pripažįsta federalinės žemės ir egzaminų rūmai.²⁵

Dualinės sistemos profesinio mokymo įstaigose mokymas skirstomas į tarpdalykinius ir su profesija susijusius dalykus. Bendrąsias profesinio mokymo programas bendrai rengia federalinės žemės ir jos grindžiamos mokymo nuostatais. Skaitmeninimas vaidina vis svarbesnį vaidmenį profesiniame mokyme, todėl nuolatinė žemių švietimo ir kultūros ministrų konferencija paskelbė rekomendacijas dėl skaitmeninių mokymo ir mokymosi formų naudojimo.²⁶

3.1.4 Aukštasis mokslas

2023 m. Vokietijos Federacinėje Respublikoje iš viso bus 422 valstybinės ir valstybės pripažintos aukštosios mokyklos. Tai universitetai ir jiems prilygintos aukštosios mokyklos, meno ir muzikos aukštosios mokyklos, taip pat taikomųjų mokslų universitetai. Universitetai ir lygiavertės aukštosios mokyklos turi teisę pripažinti dėstytojų kvalifikacijas. Jie aktyviai dalyvauja moksliniuose tyrimuose ir jaunųjų mokslininkų rengime. Meno ir

²² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/aufbau-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-ii>

²³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/lehren-und-lernen-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-ii>

²⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/leistungsbeurteilung-der-allgemeinbildenden-sekundarstufe-ii>

²⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/aufbau-der-beruflichen-sekundarstufe-ii>

²⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/lehren-und-lernen-der-beruflichen-sekundarstufe-ii>

muzikos kolegijos siūlo studijų programas vizualiųjų, kūrybinių ir scenos menų srityje. Taikomųjų mokslų universitetuose daugiausia dėmesio skiriama į taikomąją veiklą orientuotam mokymui ir moksliniams tyrimams, integruotiems praktiniams semestrams ir patyrusių dėstytojų profesinei patirčiai. Be to, yra profesinių akademijų, siūlančių dvigubo mokymo programas, ir technikos kolegijų, teikiančių tolesnį profesinį mokymą ir kvalifikacijos kėlimą.²⁷ Studijų programos grindžiamos pakopine sistema. Yra pirmosios pakopos (bakalauro) ir antrosios pakopos (magistro) studijų programos. Vėliau galima rinktis trečiosios pakopos (doktorantūros) programą. Prieš pradėdant doktorantūros studijas reikia baigti ankstesnes pakopas (pirmąją ir antrąją).²⁸

Pirmosios ir antrosios pakopos programos taip pat galima studijuoti dviem kryptimis. Tokiu atveju teorinis programos turinys derinamas su mokymu, darbu ir praktika. Privalumas tas, kad studentai įgyja didelę praktinę reikšmę, o tai taip pat gerai vertinama potencialių darbdavių. Keitimasis vyksta tarp taikomųjų mokslų universiteto/universiteto ir atitinkamų įmonių.²⁹

3.1.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas

Suaugusiųjų švietimas ir mokymas dėl demokratinės raidos turi ypatingą statusą. Privačių ir valstybinių organizacijų atsakomybę užtikrina įvairūs tęstinio mokymo įstatymai. Čia atsiveria naujų profesinių kvalifikacijų ir įgūdžių perspektyvos. Mokyklą baigusiųjų kvalifikaciją pasivyti padeda vakarinės mokyklos, kurios taip pat stiprina imigrantų švietimą.³⁰

²⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/arten-von-hochschuleinrichtungen>

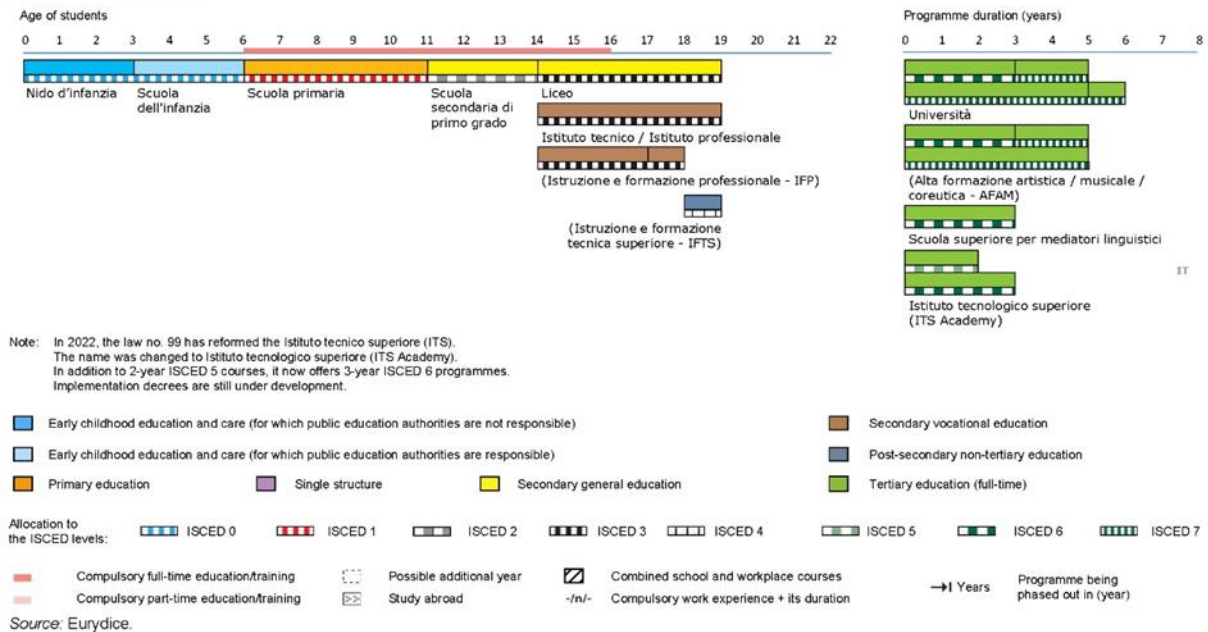
²⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/third-cycle-phd-programmes>

²⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/bachelor>

³⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/de/national-education-systems/germany/wichtigste-anbieter>

3.2 Italijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra

Italy – 2023/2024

3.2.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra

Ankstyvasis ugdymas organizuojamas pagal integruotą sistemą, trunkančią šešerius metus. Ankstyvoji vaikų priežiūra yra suskirstyta į dvi dalis. Pirmoji dalis - tai "pedagginės paslaugos vaikystei / darželis", o antroji dalis - ikimokyklinis ugdymas. Abi dalys skirtos po 3 metus, nors į ikimokyklinio ugdymo įstaigą galima patekti tik sulaukus 4 arba 5 metų.³¹ Privalomo lankymo nėra, o priėmimas į darželį yra susijęs su išlaidomis. Kita vertus, ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymas yra nemokamas, jį teikia ir išlaiko vietos savivaldybės. Vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje negarantuoja.³² Darželiui taikomos integruotos sistemos pedagoginės gairės, kurios suskirstytos į 6 punktus ir apima esminius dalykus. Darželio tikslas - mokyti pagrindinių įgūdžių.³³

3.2.2 Pradinis mokyklinis ugdymas

Pradinė mokykla yra privaloma ir trunka 5 metus. Kartu su privalomu žemesniu viduriniu ugdymu tai sudaro pirmąjį ugdymo pakopą, tačiau tai yra atskiri ugdymo lygiai. Privalomasis ugdymas trunka 10 metų ir prasideda nuo pradinės mokyklos pradžios. Pradinės mokyklos tikslai nustatyti nacionalinėse gairėse, kuriose nurodyti mokymosi tikslai, privalomi dalykai ir tvarkaraščiai.³⁴ Vienintelis reikalavimas yra amžius, o teisę į mokslą turi visi vaikai, tarp jų ir imigrantai. Pradiniame ugdyme taikomas klasės auklėtojo principas ir vaikai paprastai visą laiką turi tik vieną mokytoją. Pamokos gali vykti pagal 5 arba 6 dienų savaitės tvarkaraštį, o dienotvarkės organizavimas yra autonomijos dalykas.³⁵

³¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-centre-based-ecec>

³² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/early-childhood-education-and-care>

³³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/educational-guidelines>

³⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/primary-education>

³⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-primary-education>

Vertinimas yra skaitinis ir formuojamasis mokslo metų pabaigoje. Pradinės mokyklos ugdymas neapima baigiamojo egzamino ir suteikia mokiniams teisę mokytis privalomoje žemesnėje vidurinėje mokykloje.³⁶

3.2.3 Vidurinis ir povidurinis neteritorinis ugdymas

Vidurinį išsilavinimą sudaro du privalomojo ugdymo lygiai: Vidurinio ugdymo pakopą sudaro žemesnioji vidurinio ugdymo pakopa ir aukštesnioji vidurinio ugdymo pakopa, skirta bendrajam ugdymui ir profesiniam mokymui (antroji ugdymo pakopa). Žemesnysis vidurinis lygis trunka 3 metus ir paprastai mokomasi nuo 11 iki 14 metų.³⁷ Mokyklos dažnai siūlo žemesnįjį vidurinį lygį ir ikimokyklinį ugdymą kartu, jas siūlo privačios ir valstybinės organizacijos. Baigiamieji egzaminai planuojami ugdymo ciklo pabaigoje, todėl jie vyksta ir žemesniojo, ir aukštesniojo vidurinio lygio pabaigoje.³⁸ Siekiama sudaryti sąlygas įgyti pagrindines kompetencijas ir įgūdžius, kurių turi būti išmokta per minimalų valandų skaičių. Baigiamieji egzaminai ir dalyvavimas juose trunka minimalų valandų skaičių. Žemesniojo vidurinio lygmens pažymėjimas suteikia galimybę mokiniams stoti į antrąją ugdymo pakopą.³⁹

Aukštesnioji vidurinė mokykla paprastai trunka 5 metus. Ji skirstoma į vidurinio ugdymo lygio bendrojo lavinimo ir vidurinio ugdymo lygio profesinio mokymo kursus (IFP), kurie organizuojami regioniniu lygmeniu ir trunka 3-4 metus.

Bendrąjį vidurinį išsilavinimą teikia šešių tipų bendrojo lavinimo mokyklos: Meno (liceo artistico), klasikinių mokslų (liceo classico), gamtos mokslų (liceo scientifico), kalbų (liceo linguistico), muzikos ir šokio (liceo musicale e coreutico), humanitarinių mokslų (liceo delle scienze umane). Sėkmingai baigus vidurinę mokyklą galima įgyti aukštąjį išsilavinimą.⁴⁰

Profesinis vidurinis išsilavinimas teikiamas mokykloje, o jį siūlo tiek viešieji, tiek privatūs teikėjai. Galima rinktis iš 11 mokyklinio mokymo programų. IFP pažymėjimą galima gauti, jei po pirmųjų dvejų privalomojo vidurinio ugdymo metų baigti treji mokymo metai.

Trejų arba ketverių metų profesinio mokymo kursai (IFP) organizuojami regioniniu lygmeniu. Taip pat galite studijuoti universitete, jei baigėte ketverių metų mokymo programą ir lankėte vienerių metų integracijos kursus. IFP kursus sudaro 2900-3600 mokymo valandų per trejus metus. Iš jų apie 35-45 % skiriama kultūriniais įgūdžiams, 45-50 % - techniniams ir profesiniams įgūdžiams, o likusi dalis - stažuotėms ir integruotai veiklai. Aukštesniųjų vidurinių profesinio mokymo įstaigų kursus sudaro 15-30 proc. integruotos veiklos techninės ir profesinės dalies tvarkaraščio.⁴¹ Profesinio vidurinio ugdymo aukštesniosiose mokyklose siūlomos įvairių šakų studijos taikomųjų mokslų universitetuose ir profesinėse

³⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/assessment-primary-education>

³⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education>

³⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-general-lower-secondary-education>

³⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/assessment-general-lower-secondary-education>

⁴⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-general-upper-secondary-education>

⁴¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/organisation-vocational-upper-secondary-education>

mokyklose, įskaitant verslą ir technologijas. Mokymo programos parengtos pagal nacionalines gaires ir apima specifines žinias bei pagrindinius gebėjimus. Praktikos ir konsultavimo veikla yra mokymosi proceso dalis ir ja siekiama pagerinti mokinių karjeros galimybes.⁴²

Vertinimas vidurinio profesinio mokymo įstaigose atliekamas pagal aiškias mokymosi pažangos, bendrųjų rezultatų ir elgesio vertinimo gaires. Metodai nustatomi mokytojų susirinkimuose, o baigiamuosius egzaminus sudaro testai raštu, praktiniai ir žodžiu. Neįgaliems mokiniams taikomos specialios taisyklės. Mokykla, mokiniai ir jų šeimos nariai skaidriai informuojami apie rezultatus.⁴³

Aukštesniojo lygmens mokyklose siūlomi dviejų tipų kursai: IFTS kursai, kuriuos baigus išduodami specializuoti techniniai sertifikatai, ir regioniniai profesiniai kursai. IFTS kursai atitinka nacionalinius standartus ir trunka 2 semestrus, o regioninius kursus siūlo decentralizuotos agentūros. IFTS kursus galima lankyti visoje šalyje, juose reikalaujama turėti II lygio vidurinį išsilavinimą arba profesinės patirties, o regioniniuose kursuose gali mokytis baigusieji vidurinę mokyklą. Mokymo metodai abiejuose kursuose skiriasi, ir abu kursai baigiasi sertifikavimo egzaminais. IFTS kursai suteikia galimybę dalyvauti viešuosiuose konkursuose ir universitetiniuose kursuose, o regioniniai kursai - gauti regioninį kvalifikacijos pažymėjimą.⁴⁴

3.2.4 Aukštasis mokslas

Aukštesnysis išsilavinimas apima universitetus, AFAM institutus ir ITS. Universitetai suteikia laipsnius pagal Bolonijos procesą. AFAM institutai siūlo vaizduojamojo meno, muzikos ir šokio studijas. ITS siūlo trumpas studijų programas ir neseniai buvo reformuoti. Visos institucijos yra savarankiškos ir turi savo struktūras.⁴⁵

Bakalauro universitetinių studijų programos paprastai trunka trejus metus ir baigiamos "Laurea" laipsniu. Šių studijų programų struktūra apima tokias sritis kaip sveikata, gamtos mokslai, socialiniai mokslai ir klasika. Vienpakopės studijų programos, pavyzdžiui, medicinos, farmacijos ir teisės, trunka ilgiau (paprastai šešerius metus) ir pagal jas tiesiogiai suteikiamas antrosios pakopos laipsnis. Stojant paprastai reikia turėti vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą. Absolventai gali tęsti studijas ir patekti į darbo rinką. Pažymėjimas įgyjamas baigus studijas ir išlaikius baigiamąjį egzaminą.⁴⁶

Antrosios pakopos programos paprastai trunka dvejus metus. Baigus antrosios pakopos programas suteikiamas Laurea Magistrale, o baigusiems Afam programą - antrosios pakopos akademinis diplomai. Priėmimui reikia turėti pirmosios pakopos diplomą.

Universitetai ir Afam institutai siūlo trečiosios pakopos programas, skirtas aukštos kvalifikacijos moksliniams tyrimams. Norint patekti į jas, reikia turėti antrosios pakopos

⁴² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/teaching-and-learning-vocational-upper-secondary-education>

⁴³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/assessment-vocational-upper-secondary-education>

⁴⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/teaching-and-learning-post-secondary-non-tertiary-education>

⁴⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/types-higher-education-institu> <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/bachelortions>

⁴⁶

diplomą ir išlaikyti viešą konkursą. Šios programos trunka ne trumpiau kaip trejus metus ir pagal jas universitetuose įgyjamas daktaro laipsnis (PhD), o Afamo institutuose - mokslinių tyrimų diplomai.⁴⁷

3.2.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas

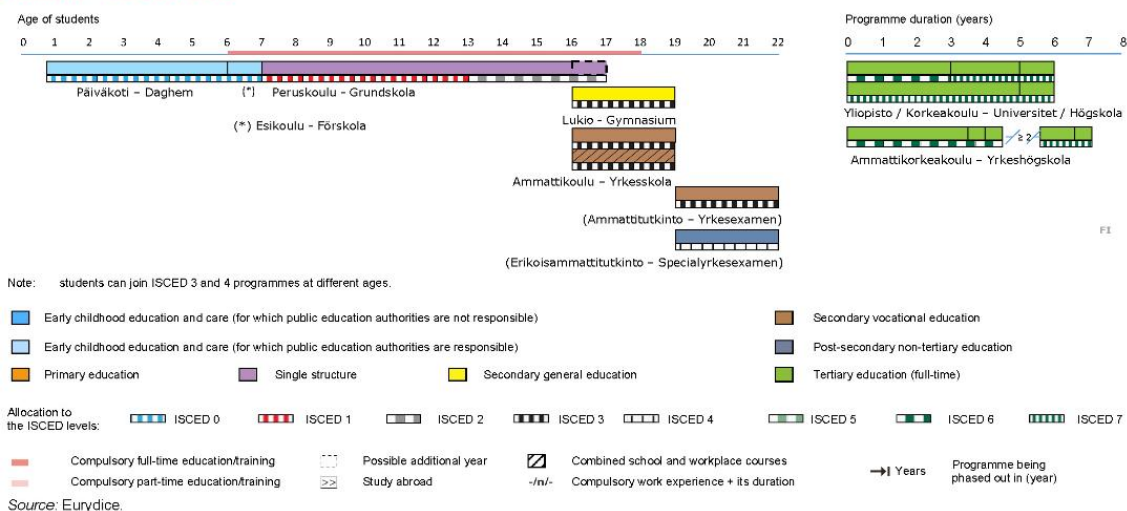
Italijoje "suaugusiųjų švietimas" reiškia veiklą, kuria siekiama praturtinti kultūrą, persikvalifikuoti ir užtikrinti profesinį judumą. Nuo 1997 m. veikia suaugusiųjų švietimo sistema, kuri 2007 m. buvo reformuota ir įgyvendinama iki 2015-2016 m. Sistema buvo organizuojama vietiniuose nuolatiniuose centruose ir per vakarinius užsiėmimus. Po reformos terminas "suaugusiųjų švietimas" buvo pakeistas terminu "mokyklinis suaugusiųjų švietimas", kuriame daugiausia dėmesio skiriama švietimo veiklai, skirtai įgūdžiams įgyti. Vietoj CTP ir vakarinių klasių buvo įsteigti provincijų suaugusiųjų švietimo centrai (CPIA). CPIA siūlo kursus 16 metų ir vyresniems asmenims, įskaitant pradinį mokymą, privalomojo švietimo baigimą ir kalbų kursus imigrantams. Kursai yra lankstūs, juose galima rinktis individualų mokymosi būdą ir mokytis nuotoliniu būdu. Sistemą finansuoja ir prižiūri Švietimo ir nuopelnų ministerija. 2016-2017 mokslo metais į šią sistemą buvo įtraukti 108 539 suaugusieji, o bendras kursų ir dalyvių skaičius išaugo.⁴⁸

⁴⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/third-cycle-phd-programmes>

⁴⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/adult-education-and-training>

3.3 Suomijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra

Finland – 2023/2024

3.3.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra

Ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra yra neatsiejama švietimo sistemos dalis. Suomijoje visi vaikai turi teisę į valstybės finansuojamą ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, kuri paprastai prasideda nuo 9 ar 10 mėnesių. Vaikai paprastai būna nuo vienerių iki septynerių metų amžiaus. Dauguma vaikų apgyvendinami valstybiniame savivaldybės ankstyvojo ugdymo centre. Privačių įstaigų dalis nedidelė, o mokestis imamas priklausomai nuo pajamų.

Privalomas vienerių metų ikimokyklinis ugdymas, kuris vyksta likus vieneriems metams iki bendrojo lavinimo mokyklos (vientisos struktūros pradinio ir žemesniojo vidurinio ugdymo). Šis ugdymas yra nemokamas ir yra švietimo sistemos dalis. Mokymo pagrindas yra nacionalinė mokymo programa.⁴⁹

Savivaldybės yra atsakingos už tai, kad ikimokyklinis ugdymas vyktų viena iš oficialių Suomijos kalbų, pavyzdžiui, suomių, švedų arba samių. Gali būti mokoma ir kitomis kalbomis, nes ikimokyklinis ugdymas skirtas skirtingoms kultūrinėms ir kalbinėms tapatybėms apsaugoti.⁵⁰ Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje nesuteikiami pažymiai, bet parengiamas pedagoginis dokumentas, atsižvelgiant į vaiką. Ugdomų kompetencijų pagrindas nustatytas Pagrindinio ugdymo įstatyme, kuris apibrėžiamas kaip į tikslą orientuotas ugdymo, auklėjimo ir globos padalinys, turintis pedagoginį kryptingumą. Pradinės mokyklos baigimas atveria kelią į bendrojo lavinimo mokyklą. Didelis dėmesys skiriamas nuolatiniam mokymuisi, todėl ankstyvoji priežiūra ir ikimokyklinis ugdymas bei perėjimas į bendrojo lavinimo mokyklą sudaro vieną visumą.⁵¹

3.3.2 Vieno skyriaus pradinis ir žemesnysis vidurinis lygis

Dėl demografinių pokyčių nuo 2000 m. iki 2021 m. mokyklų skaičius Suomijoje sumažėjo 46 %, tačiau jų pasiekiamumas užtikrinamas nemokamu transportu. Privalomasis mokymasis

⁴⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/early-childhood-education-and-care>

⁵⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/access>

⁵¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/educational-guidelines>

prasideda nuo 6 metų ir tęsiasi iki 18 metų. Vienintelė būtina sąlyga pradėti mokytis - sulaukti 7 metų.

Suomijos mokyklos sukurtos kaip bendrojo lavinimo mokyklos, apimančios pradinį ir vidurinį ugdymą. Bendrojo lavinimo mokyklose mokoma nuo 1 iki 9 metų, o pirmus 6 metus mokinius moko klasės auklėtojas, o 7-9 metais - daugiausia specializuoti darbuotojai ir auklėtojas, kuriam priskirta atsakomybė už klasę.

Švedų kalba yra pripažinta pagrindine Suomijos kalba, nes Suomija ilgą laiką priklausė Švedijai. Apytikriai 5-6 % Suomijos gyventojų kalba švediškai. Reikėtų pažymėti, kad pradinis ir vidurinis ugdymas turėtų būti organizuojamas atskirai abiem kalbų grupėms.⁵²

Suomijos nacionalinė agentūra parengia pagrindinį mokymosi planą, kuriame nurodomi mokymosi medžiagos tikslai ir turinys, taip pat mokinių vertinimo, specialiųjų poreikių ugdymo, minimalaus pamokų skaičiaus ir mokymosi metodų principai. Tai taikoma ir aukštesniajai vidurinei mokyklai. Švietimo teikėjai, remdamiesi pagrindine mokymo programa, rengia savo mokymo programas. Pradinių mokyklų mokymo programą sudaro pagrindiniai dalykai, pavyzdžiui, kalbos, gamtos mokslai, socialiniai mokslai, matematika, menai ir amatai, sveikata ir gyvenimo būdas, taip pat orientaciniai dalykai. Nuo 7 klasės pridedami papildomi pasirenkamieji dalykai, taip pat įtraukiamas įvadinis profesinio gyvenimo etapas. Pasirenkamieji dalykai gali skirtis priklausomai nuo mokyklos ir bendruomenės.⁵³

Mokiniai vertinami objektyviu elgesio vertinimu ir skaitiniais pažymiais. Elgesio vertinimas neturi įtakos skaitiniams įvertinimams ir yra nurodomas atskirai, o tai turėtų būti aktyvus grįžtamasis ryšys mokiniui ir tėvams. Šie vertinimai atliekami nuolat, kol mokinsys baigia paskutinius metus. Bendrojo lavinimo mokyklos pabaigoje atliekamas baigiamasis vertinimas, kuriuo remiantis nustatomas tolesnis mokymosi kelias.

3.3.3 Vidurinis ir aukštesnysis išsilavinimas Netertinis išsilavinimas

Baigę bendrojo lavinimo mokyklą, mokiniai turi teisę mokytis vidurinėje bendrojo lavinimo mokykloje ir vidurinėje profesinėje mokykloje. Po 2021 m. rugpjūčio 1 d. reformos tolesnis mokymasis yra privalomas, nes privalomasis mokymasis tęsiasi iki 18 metų arba baigiasi baigus vidurinę mokyklą. Baigę vidurinio bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo programas mokiniai įgyja teisę studijuoti universitete. 2023 m. šiek tiek mažiau nei 52 % pasirinko vidurinį bendrąjį vidurinį išsilavinimą ir šiek tiek mažiau nei 40 % vidurinį profesinį išsilavinimą.⁵⁴

Bendrasis aukštesnysis vidurinis lygis grindžiamas mokymosi turiniu, kuris neturi fiksuotos struktūros. Siūlomi privalomieji ir pasirenkamieji dalykai. Aukštesniosios vidurinės mokyklos baigimas trunka nuo 2 iki 4 metų, tačiau vidutiniškai trunka 3 metus. Pasiekimai vertinami kreditais, o norint baigti mokyklą, reikia 150 kreditų. Bendrasis vidurinis

⁵² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/organisation-single-structure-education>

⁵³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/teaching-and-learning-single-structure-education>

⁵⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education>

išsilavinimas taip pat teikiamas suaugusiesiems, jie mokosi atskirose mokyklose. Jiems baigti mokyklą reikia tik 88 kreditų. 2022 m. suaugusieji sudarė apie 6 proc. visų mokinių.⁵⁵

Aukštesniojo vidurinio ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje jaunuoliams skiriamos mokymo valandos apima privalomąsias studijas ir nacionalinius pasirenkamuosius dalykus. Privalomosios studijos apima gimtąją kalbą ir literatūrą, gimtąją kalbą, B1 kalbą, B2 ir B3 kalbas, matematiką, aplinkos ir gamtos mokslus, humanitarinius ir socialinius mokslus, tikybą arba etiką, sveikatos ugdymą, meną ir sportą, profesinį orientavimą ir temines studijas. Visi mokiniai mokosi bent dviejų kalbų, o suomių arba švedų kalba yra privaloma kaip papildoma valstybinė kalba.⁵⁶

Galutinis įvertinimas grindžiamas nacionaline pagrindine mokymo programa, kuri reguliariai pristatoma mokiniams ir tėvams. Bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos pabaigoje laikomi vadinamieji brandos egzaminai, kurie gali turėti įtakos galutiniam įvertinimui. Baigiamasis atestatas leidžia mokiniams tęsti studijas universitete.⁵⁷

Profesinį vidurinį išsilavinimą dažniausiai teikia profesinio mokymo įstaigos - šiek tiek mažiau nei 85 proc. Suomijoje kiekvienam mokiniui sudaromas asmeninių įgūdžių ugdymo planas, kuris rengiamas kartu su mokytojais, karjeros konsultantais ir galbūt darbo pasaulio atstovais. Šiame plane pripažįstami jau įgyti įgūdžiai ir nurodomi reikalingi gebėjimai bei būdai jiems įgyti įvairiose mokymosi aplinkose. Šis individualus požiūris yra unikalus Suomijos švietimo sistemos bruožas.⁵⁸

Suomijoje daug dėmesio skiriama individualiems mokymo metodams, teorijos ir praktikos derinimui bei bendrųjų gebėjimų ugdymui, siekiant suteikti mokiniams visapusišką profesinį išsilavinimą.⁵⁹

Studentų vertinimas grindžiamas kompetencijų vertinimo planu, kuriame pateikiamos išsamios kompetencijų vertinimo gairės ir procedūros. Vertinimas grindžiamas pademonstruota kompetencija, daugiausia dėmesio skiriant plačioms kompetencijos sritims, atitinkančioms profesinio gyvenimo reikalavimus. Sertifikavimas vyksta baigus visus privalomus ir pasirenkamuosius mokymosi vienetų pagal nacionalinius kvalifikacinius reikalavimus ir kitus teisės aktus. Mokymo teikėjas išduoda kvalifikacijos pažymėjimą, kai visi mokymo vienetai baigiami pagal priimtą standartą.⁶⁰

3.3.4 Aukštasis mokslas

Suomijos sistema yra ciklinė, ją sudaro universitetai ir taikomųjų mokslų universitetai. Jie siūlo bakalauro, magistrantūros ir doktorantūros studijų programas. Taikomųjų mokslų

⁵⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/organisation-general-upper-secondary-education>

⁵⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education>

⁵⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/assessment-general-upper-secondary-education>

⁵⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/organisation-vocational-upper-secondary-education-and-training>

⁵⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/teaching-and-learning-vocational-upper-secondary-education-and-training>

⁶⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/assessment-vocational-upper-secondary-education-and-training>

universitetai siūlo į praktiką orientuotą aukštąjį išsilavinimą, skirtą profesinėms ekspertinėms užduotims atlikti, ir vykdo taikomuosius mokslinius tyrimus bei taikomąją veiklą, skatinančią pramonės, ekonomikos ir regionų plėtrą. Jie siūlo į profesinę veiklą orientuotas bakalauro ir magistro studijų programas. Aukštosios mokyklos turi autonomiją administravimo, švietimo ir mokslinių tyrimų srityse, o derybose dėl veiklos su Švietimo ir kultūros ministerija apibrėžiama konkrečių dalykų švietimo atsakomybė ir kiekybiniai tikslai.⁶¹

Studijų programos suskirstytos į 12 švietimo sričių, įskaitant švietimą, meną ir kultūrą, inžineriją ir sveikatą. Studentai nuolat vertinami laikant egzaminus raštu ir žodžiu bei rengiant baigiamuosius darbus. Absolventai gali gauti pažymėjimą, laipsnio pažymėjimą, diplomo priedėlį ir pasiekimų pažymėjimą. Bakalauro studijų programa trunka 3 metus, jai baigti reikia 180 ECTS kreditų.⁶²

Magistro laipsnį galima įgyti universitetuose ir taikomųjų mokslų universitetuose. Ypatinga tai, kad magistrantūros studijas galima pradėti tik baigus bakalauro studijas ir įgijus bent dvejų metų profesinės patirties. Magistro programos trukmė paprastai yra 2 metai. Programos pabaigoje išduodamas atitinkamas dokumentas.⁶³

3.3.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas

Suomijoje suaugusiųjų švietimo atsakomybė apima darbo jėgos prieinamumo užtikrinimą, švietimo galimybių kūrimą, socialinės sanglaudos ir lygybės stiprinimą. Siekiama suteikti suaugusiesiems mokymosi galimybių įvairiose švietimo srityse, įskaitant profesinį mokymą ir bendrąjį lavinimą. Suomijoje suaugusiųjų švietimas turi ilgą istoriją ir buvo veikiamas visuomenės pokyčių, pavyzdžiui, darbo jėgos poreikių ir ekonominės struktūros. Suaugusiųjų švietime dalyvauja apie 29 proc. 25-64 metų amžiaus gyventojų. Pagrindiniai suaugusiųjų švietimo teikėjai yra profesinės mokyklos, universitetai, liaudies mokyklos ir vasaros universitetai.

Suaugusiųjų švietimo įstaigos siūlo įvairias programas, įskaitant bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, raštingumo ir kalbų kursus imigrantams bei verslumo mokymą. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi procesų įteisinimas vyksta įvairiose švietimo srityse, daugiausia dėmesio skiriant profesiniam mokymui.⁶⁴

⁶¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/higher-education>

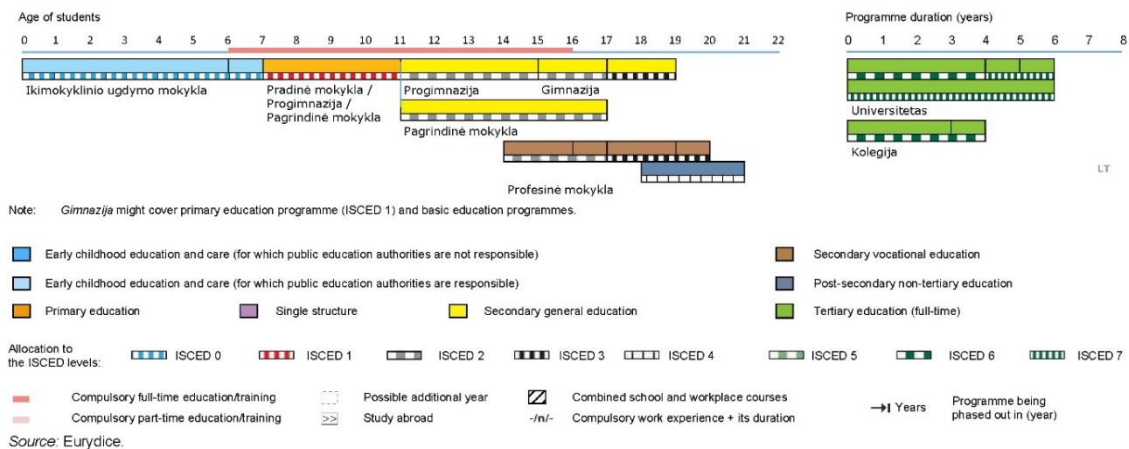
⁶² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/bachelor>

⁶³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/second-cycle-programmes>

⁶⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/developments-and-current-policy-priorities>

3.4 Lietuvos nacionalinės švietimo sistemos struktūra

Lithuania – 2023/2024

3.4.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra

Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra skirstomi į dvi dalis. Pirmoji dalis yra ikimokyklinis ugdymas, kuris nėra privalomas ir nėra teisės aktais nustatytos teisės į vietą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ar jos garantijos. Nepaisant to, savivaldybės stengiasi, kad vaikai gautų vietą. Ikimokyklinis ugdymas gali būti privalomas, jei vaikai gyvena socialiai remtiname rajone arba yra kitų kritinių situacijų, pavyzdžiui, turi negalią. Šis ugdymas yra nemokamas. Privalomasis mokymas (antroji dalis) prasideda nuo 6 metų amžiaus, tačiau pageidaujant ugdymas gali būti pradėtas jau nuo 5 metų amžiaus. Tokiu atveju ikimokyklinio ugdymo įstaigą privaloma lankyti 1 metus.⁶⁵ Neprivalomas ikimokyklinis ugdymas grindžiamas rekomendacijomis ir kriterijais, kuriais remdamiesi laisvai samdomi mokytojai arba ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros aplinka gali sudaryti vaikams pritaiktą mokymo programą. Turi būti įgyvendinamos pedagoginės rekomendacijos. Ugdymas čia susijęs su bendrųjų gebėjimų ugdymu.⁶⁶

3.4.2 Pradinis mokyklinis ugdymas

Privalomasis mokymasis prasideda nuo 6 arba 7 metų ir baigiasi nuo 15 arba 16 metų. Vidurinę mokyklą galima lankyti baigus ankstesnę. Paprastai privalomas pradinis ugdymas prasideda nuo 7 metų ir trunka 4 metus. Ypatinga tai, kad mokyklose yra bendrabučiai ir geltonieji autobusai, kuriais mokiniai vežami į atitinkamas mokyklas. Klasėse dažniausiai moko vienas mokytojas. Gali būti pasitelkiami papildomi mokytojai, jei mokytojai turi trūkstantį kvalifikaciją, pavyzdžiui, papildomų kalbų įgūdžių, istorijos žinių ir pan.⁶⁷

Kiekviena mokykla rengia savo mokymo programą, kuri remiasi pagrindine nacionaline mokymo programa. Joje nurodoma, kaip mokymo programa įgyvendinama, organizuojama ir kaip mokiniai vertinami. Ugdymo plane nustatomas nustatytas valandų skaičius, kurį reikia baigti, kad būtų galima baigti mokyklą. Pagrindiniai mokomieji dalykai yra šie: dorinis ugdymas, kalbos (pirmoji užsienio kalba: anglų, vokiečių arba prancūzų), socialinis

⁶⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/access>

⁶⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/educational-guidelines?etrans=de>

⁶⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/organisation-primary-education?etrans=de>

ugdymas, matematika, gamtamokslinis ir technologinis ugdymas, meninis ugdymas, fizinis ir sveikatos ugdymas.⁶⁸

Dabartinėje pradinio ugdymo programoje pabrėžiamas holistinis vertinimas, padedantis mokiniams sėkmingai mokytis ir tobulėti. Ji apima formuojamąjį, savarankišką ir apibendrinamąjį vertinimą, kuriuo pripažįstama individuali mokinių pažanga ir skatinama teigiama mokymosi aplinka. Nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas (NMPP) papildo šiuos vertinimus ir tarnauja kaip standartizuotas mokymosi rezultatų matas, kuriame mokinių pasiekimai vertinami kompleksiskai.⁶⁹

3.4.3 Vidurinis ir povidurinis neteritorinis ugdymas

Tolesnis mokymasis skirstomas į 3 lygius. Žemesnįjį vidurinį išsilavinimą, aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą ir profesinį mokymą.

Žemesnysis vidurinis išsilavinimas (ISCED 2) yra antrasis formalusis išsilavinimo lygis. Jis skirstomas į dvi pakopas. Pirmąją dalį sudaro ketverių metų mokymosi etapas, o antroji trunka dvejus metus. Iš viso šis ugdymo etapas trunka 6 metus. Į antrąją dalį gali būti įtraukti profesinio mokymo programos dalykai, kurie vėliau gali būti įskaitomi į mokymą. Žemesnįjį vidurinį išsilavinimą teikiančios institucijos yra priešmokyklinio ugdymo mokykla (Pre-gymnasium), žemesniojo vidurinio ugdymo mokykla () ir gimnazijos. Profesinio mokymo mokykla taip pat gali teikti žemesnįjį vidurinį išsilavinimą kartu su profesinio mokymo programa.⁷⁰

Priemokyklinio ugdymo mokykla apima 5-8 klases, tačiau joje taip pat gali būti teikiamas pradinis ugdymas 1-4 klasėse. Čia gali būti taikomos tokios pedagoginės sistemos kaip Valdorfo, Montessori ar Suzuki, kurios siūlomos ir kitose gimnazijose. Žemesniojo vidurinio ugdymo mokyklos pirmoji dalis apima 5-8 klases, o antroji dalis - 9-10 klases. Ji taip pat gali pasiūlyti išsamią ugdymo programą 1-10 klasėms. Mokykla-daugiafunkcis centras apima pradinį ir žemesnįjį vidurinį ugdymą, taip pat ankstyvąjį ugdymą. Gimnazija skirta 15-18 metų mokiniams. Gimnazija siūlo programas, skirtas žemesniajam viduriniam ir aukštesniajam viduriniam ugdymui. Profesinio mokymo įstaiga taip pat gali siūlyti žemesnįjį vidurinį išsilavinimą ir suteikti kvalifikaciją.⁷¹ Yra iš anksto nustatytas studijų, kurias reikia baigti, kad būtų galima įgyti švietimo krypties kvalifikaciją, skaičius. Moduliai grindžiami nacionaliniu planu, o atitinkamą mokymo programą parengia atitinkamos švietimo įstaigos darbo grupė. Žemesniojo vidurinio ugdymo programą sudaro dorinis ugdymas, kalbos, matematika, gamtos mokslai, socialiniai mokslai, menai, technologijos, fizinis ugdymas ir

⁶⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/teaching-and-learning-primary-education?etrans=de>

⁶⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/assessment-primary-education?etrans=de>

⁷⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education>

⁷¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/organisation-general-lower-secondary-education>

pažintinė kultūrinė veikla. Kiekvienai sričiai yra nustatytos valandos, kurias reikia išklaudyti.⁷² Vertinimas vyksta mokslo metų pabaigoje - skiriami taškai ir išduodamas pažymėjimas.⁷³

II vidurinio ugdymo lygis (ISCED 3) trunka 2 metus. Jį sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo lavinimo dalykai bei profesinio mokymo programų dalykai. Mokymo teikėjai yra gimnazijos ir profesinės mokyklos, kurios mokosi pameistrystės forma.⁷⁴ Mokiniai, baigę žemesnįjį vidurinį lygį, gali mokytis gimnazijoje aukštesniajame viduriniame lygyje. Keturmetės gimnazijos priima mokinius, kurie sėkmingai baigė bent aštuonias gimnazijos klases arba parengiamąją gimnazijos klasę. O į dvejų metų gimnazijas priimami moksleiviai, kurie sėkmingai baigė dešimties metų vidurinę mokyklą.⁷⁵ Mokymo programą organizuoja pačios mokyklos, tačiau jos privalo laikytis nacionalinių reikalavimų. Mokinys turi baigti tam tikrą pamokų ir modulių skaičių. Kai kuriuos modulius galima mokytis atskirai, tarp jų gali būti ir profesiniai moduliai.⁷⁶ Lietuvos mokyklose vertinimas atliekamas taikant formuojamąjį, diagnostinį ir apibendrinamąjį metodus. Apibendrinamasis vertinimas mokslo metų pabaigoje atliekamas pažymiais ir egzaminais. Baigus vidurinio ugdymo pakopą, reikia išlaikyti brandos egzaminus ir (arba) parašyti brandos darbą, o skaitmeniniai pažymėjimai išduodami nuo 2023 m. gegužės mėn.⁷⁷

Profesinį švietimą ir mokymą (ISCED 3) teikia profesinės mokyklos, laisvai samdomi mokytojai ar kiti profesinio mokymo teikėjai, turintys tam teisinius įgaliojimus. Mokymas trunka vienerius, pusantrus arba dvejus metus. Profesinį mokymą galima pradėti nuo 14 metų, o jo pradinio mokymo programa turi formalų pobūdį. Tolesnio mokymo programose yra formalių ir neformalių elementų.⁷⁸ Būtina sąlyga pradėti profesinio mokymo programą - sėkmingai baigto žemesniojo vidurinio mokslo įrodymas, jei mokinyss yra jaunesnis nei 16 metų. Jei taip nėra, pareiškėjas turi pateikti paraišką dėl profesinio mokymo programos ir žemesniojo vidurinio išsilavinimo, kurį siūlo Lietuvos profesinės mokyklos. Profesinės mokyklos yra vienaarūšės. Mokymo programos trukmė - 2 metai. Jei mokomasi ir žemesniojo vidurinio ugdymo pakopoje, laikas pailgėja iki 3 metų. Žemesniojo vidurinio ugdymo pakopos mokymas organizuojamas taip pat, kaip ir įprastas formalusis ugdymas.⁷⁹ Mokymo programai reikia iš anksto nustatytų valandų, kurias reikia išklaudyti, norint baigti mokyklą. Veiklos vertinimas turi būti susietas su veiklos tikslais. Mokykla gali nuspręsti dėl veiklos ir

⁷² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/teaching-and-learning-general-lower-secondary-education>

⁷³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/assessment-general-lower-secondary-education>

⁷⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education>

⁷⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/organisation-general-upper-secondary-education>

⁷⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education>

⁷⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/assessment-general-upper-secondary-education>

⁷⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education>

⁷⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/organisation-vocational-lower-secondary-education>

pažangos vertinimo metodų ir priemonių. Jie fiksuojami baigimo pažymėjime. Išduodami du pažymėjimai už ankstesnį gimnazijos lankymą ir profesinės mokyklos baigimą.⁸⁰

Asmenys, kurie jau yra baigę vidurinę mokyklą, gali kreiptis dėl pameistrystės, lankydamiesi vidurinę mokyklą. Šiuo atveju pakanka įrodyti, kad baigė žemesnįjį vidurinį lygį. Mokykla turi teisę patikrinti tinkamumą, atlikdama įdarbinimo testą. Paskutinius metus sudaro 60-70 % profesinio mokymo dalykų, kurie yra susieti su nuolatine arba pertraukiama praktika. Lietuvos mokyklose taikomi įvairūs vertinimo metodai, pavyzdžiui, pažymiai ir portfeliai, galbūt bus pereita prie dešimties balų sistemos. Mokytojai vertina mokinių pasiekimus, o mokyklos ir Švietimo ministerija prižiūri kokybės užtikrinimą ir atestavimą. Mokiniai, baigę vidurinę mokyklą, gali sutrumpinti mokymosi trukmę iki vienerių metų.⁸¹

3.4.4 Aukštasis mokslas

Yra dviejų tipų studijų programos: Universitetų ir kolegijų studijų programos. Aukštojo mokslo sistema skirstoma į 4 studijų ciklus.

1. trumpas ciklas - 5 lygio kvalifikacijų sąrangos kvalifikacijos įgijimas;
2. pirmasis ciklas - profesinio bakalauro ir bakalauro lygio;
3. antrasis ciklas - magistro lygis;
4. trečiasis ciklas - doktorantūros studijos.

Trumpalaikės studijų programos priskiriamos V išsilavinimo lygiui. Šiuo metu nėra aiškiai apibrėžta, kurios studijų programos bus siūlomos kaip trumpalaikiai kursai. Trumpalaikė studijų programa turėtų būti 90-120 kreditų ir panaši į pameistrystės programą. Kad galėtų būti priimami studentai, jie turi būti įgiję vidurinį išsilavinimą ir turėti ne mažiau kaip 3 metų darbo arba su profesiniu mokymu susijusią patirtį. Studijų programa turi atitikti ankstesnę profesinę veiklą.

Norint studijuoti bakalauro studijų programą, reikia turėti vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą. Pirmosios pakopos programas, priklausomai nuo universiteto tipo ir krypties, gali sudaryti nuo 180 iki 240 ECTS kreditų, o jų metu reikia derinti teorinį mokymą, praktinę patirtį ir baigiamuosius darbus. Priėmimas vyksta per priėmimo konkursą, o įsidarbinimo galimybės skatinamos studijų metu įgyjant praktinės patirties ir teikiant karjeros konsultacijas. Studentai vertinami per egzaminus ir įskaitas, o baigę studijas gauna diplomą ir diplomo priedėlį, patvirtinantį jų kvalifikaciją.⁸²

Magistrantūros studijų programos rengia studentus mokslinei ar meninei veiklai ir suteikia magistro laipsnį. Priėmimas po bakalauro laipsnio. Studijų programos turi atitikti studijų tikslus ir yra nuolat atnaujinamos. Baigiamieji darbai grindžiami mokslinių tyrimų arba meno projektais. Studentai gali naudotis bibliotekomis ir karjeros parama. Vertinimas per egzaminus ir atlikimo testus. Absolventams išduodamas diplomą ir diplomo priedelis (įgyto mokymo turinio apžvalga).⁸³

⁸⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/assessment-vocational-lower-secondary-education>

⁸¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/assessment-vocational-upper-secondary-education>

⁸² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/bachelor>

⁸³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/second-cycle-programmes>

Gamtos mokslų ir meno doktorantūros programos suteikia galimybę mokslininkams ir menininkams atlikti savarankiškus mokslinius tyrimus. Doktorantūros programų rengimą tvirtina Švietimo ministerija. Sėkmingai apgynę disertaciją doktorantai gauna daktaro laipsnį. Jie gali naudotis bibliotekomis ir karjeros centrais. Programa apima fundamentinius mokslinius tyrimus, taikomuosius projektus ir meninę veiklą. Skatinamas karjeros konsultavimas ir jaunimo užimtumas. Vertinimas vyksta pagal universiteto nuostatus, o baigus studijas įteikiamas diplomas.⁸⁴

3.4.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas

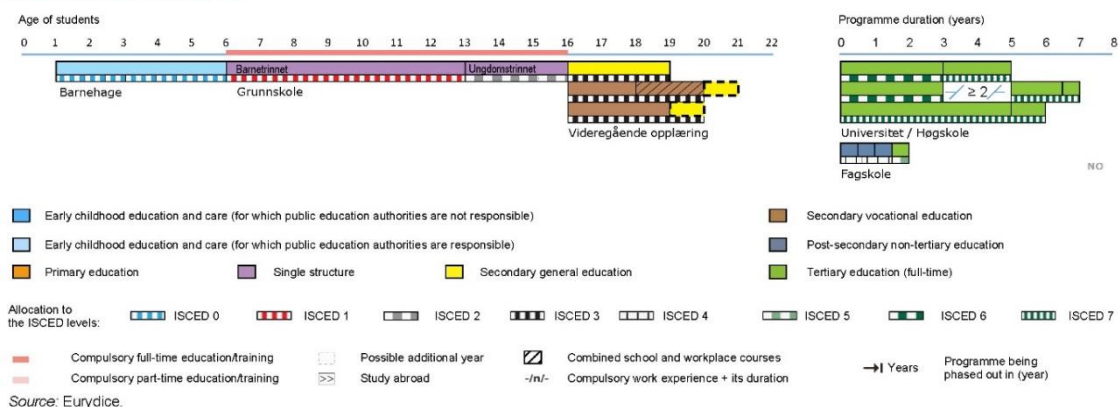
Lietuvoje visiems piliečiams ir užsienyje gyvenantiems asmenims užtikrinama galimybė įgyti išsilavinimą, įskaitant pradinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą. Tai apima formalųjį, neformalųjį ir savaiminį švietimą. Valstybė finansuoja pradinį ugdymą, žemesnįjį ir aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą bei profesinį mokymą. Neformaliojo švietimo programos atitinka individualius poreikius ir kelia kvalifikaciją. Neformalusis mokymasis grindžiamas praktinėmis žiniomis ir gali būti formaliojo švietimo programų dalis. Valstybė pripažįsta mokymosi visą gyvenimą svarbą.⁸⁵

⁸⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/third-cycle-phd-programmes>

⁸⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/adult-education-and-training>

3.5 Norvegijos nacionalinės švietimo sistemos struktūra

Norway – 2023/2024

3.5.1 Ankstyvasis vaikų ugdymas ir priežiūra

Pagrindinis tikslas - patenkinti vaikų poreikį rūpintis ir žaisti ir taip formuoti jų visapusišką vystymąsi. Norvegijoje ankstyvasis ugdymas nėra privalomas, tačiau vaikai nuo vienerių metų amžiaus turi teisę gauti subsidijuojamą vietą darželyje be priėmimo. Vietos valdžios institucijos turi užtikrinti jų skyrimą. Apie 50 % vaikų patenka į privačius darželius, kurie gauna tokį pat valstybės finansavimą kaip ir valstybinės įstaigos.⁸⁶ Ugdymas nėra nemokamas ir už vietą darželyje reikia mokėti mokestį. Už kelis vaikus taikoma nuolaida, o nuo trečio vaiko vietos nemokamos.⁸⁷

Vaikų darželių mokymo programa nustato pagrindinius principus, tikslus, mokymo turinį, veiklą ir pedagoginius metodus. Kiekvienas darželis šiuo pagrindu turi sudaryti metinį veiklos planą, į kurį įtraukiamos pagrindinės temos ir ugdymo turinys, priskiriami ugdymo tikslams. Oficialus vertinimas nenumatytas, tačiau nuolat konsultuojamasi su įgaliotais atstovais. Ikimokyklinis ugdymas baigiasi sulaukus 6 metų ir sudaro sąlygas pereiti į pradinę mokyklą.

3.5.2 Vieno skyriaus pradinis ir žemesnysis vidurinis lygis

Norvegijoje pradinis ir žemesnysis vidurinis ugdymas organizuojamas pagal bendrojo lavinimo mokyklų sistemą, kuriai taikomas bendras teisinis planas ir nacionalinė mokymo programa. Į ją galima patekti nemokamai ir ji yra nemokama. Pradinis ugdymas apima 1-7 klases (nuo 6 iki 12 metų), o žemesnysis vidurinis ugdymas - 8-10 klases (nuo 13 iki 16 metų). Privalomasis mokymasis trunka 10 metų. Kai kuriose mokyklose mokomasi visą mokymosi laikotarpį, o kitose - tik pradinėje mokykloje arba žemesnėje vidurinėje mokykloje.⁸⁸

Mokyklų sistema yra prisitaikiusi prie demografinių pokyčių ir turi keletą mažų mokyklų kaimo ir atokiuose regionuose. Esant dideliems atstumams, suteikiama teisė į transportą ir nuotolinį mokymą, jei mokykla negali dėstyti dalyko. Popamokinę priežiūrą ir užsiėmimus

⁸⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/early-childhood-education-and-care>

⁸⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/access>

⁸⁸ Vienos struktūros pradinis ir žemesnysis vidurinis ugdymas

turi užtikrinti savivaldybės, taip pat nemokamą pagalbą ruošiant namų darbus 1-4 klasėse.

⁸⁹

Nacionalinė mokymo programa apima pradinį, žemesnįjį vidurinį, bendrąjį vidurinį ir profesinį vidurinį ugdymą. Ją sudaro apie 500 dalykų programų, pavyzdžiui, pagrindinių dalykų, kurios reglamentuoja pamokų ir dalykų paskirstymą visoje apimtyje. Mokoma 5 pagrindinių įgūdžių: žodinės ir rašytinės raiškos, skaitymo, matematikos ir naudojimosi skaitmeninėmis priemonėmis.⁹⁰

Mokinių vertinimo pagrindas yra dalyko programoje numatyti kompetencijų tikslai. 1-7 klasėse mokiniai vertinami raštu, o nuo 8 klasės mokiniai gauna papildomą skaitmeninį įvertinimą. Žemesniojo vidurinio ugdymo pakopos pabaigoje įvedami pasirinktos šalies mastu vykdomi pasirinktų dalykų egzaminai, kuriuos įvertinus kartu su bendraisiais rezultatais išduodamas baigiamasis pažymėjimas. Baigus mokyklą, suteikiama teisė mokytis pagal 3 metų vidurinio ugdymo programą.⁹¹

3.5.3 Aukštesnysis vidurinis ir aukštesnysis išsilavinimas

Bendrojo lavinimo ir profesinio vidurinio ugdymo pakopų vidurinės mokyklos turi bendrą pagrindinę mokymo programą ir dažnai mokosi tose pačiose mokyklose. Bendrasis vidurinis ugdymas trunka trejus metus, o jį baigę mokiniai įgyja teisę studijuoti universitete. Profesinis vidurinis mokymas trunka ketverius metus ir apima dvejus metus teorijos, o po to dvejus metus darbo patirties įmonėje.⁹²

Bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje mokiniai ruošiami stojimui į universitetą, o profesinėje vidurinėje mokykloje daugiausia dėmesio skiriama į praktiką orientuotam profesiniam mokymui. Pagrindiniai dalykai, apimantys abi sritis, yra šie: Pagrindiniai bendrojo lavinimo dalykai: norvegų kalba, matematika, anglų kalba ir gamtos mokslai. Bendrojo lavinimo ir aukštesniojo vidurinio profesinio mokymo lygiuose, be pagrindinių dalykų, reikia pasirinkti ir pasirenkamuosius dalykus, kurie aukštesniajame viduriniame profesiniame mokymo lygmenyje yra būdingi programos dalykų programoms. Programos suskirstytos į įvairias sritis, įskaitant žemės ūkį, statybą, sveikatos priežiūrą ir informacines technologijas, kurios reiškia atitinkamą mokymą bendradarbiaujant su socialiniais partneriais.⁹³

Abiejose švietimo srityse - vidurinio ugdymo bendrojo lavinimo ir vidurinio profesinio mokymo - kas šešis mėnesius nuolat gaunamas grįžtamasis ryšys ir skaitiniai įvertinimai. Šis grįžtamasis ryšys yra susijęs su kasdieniu mokymosi procesu ir apima tiek formuojamąjį, tiek galutinį vertinimą. Galutinis vertinimas atliekamas vertinant egzaminų raštu, žodžiu ar praktinių užduočių įvertinimus. Reikėtų pažymėti, kad vidurinis profesinis mokymas priskiriamas 5 ISCED kategorijai, o vidurinis bendrasis ugdymas - 4 ISCED

⁸⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/organisation-single-structure-education>

⁹⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/teaching-and-learning-single-structure-education>

⁹¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/assessment-single-structure-education>

⁹² <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/upper-secondary-education-and-post-secondary-tertiary-education>

⁹³ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/teaching-and-learning-0>

kategorijai. Abiejų švietimo lygių pabaigoje laikomi egzaminai, kurie suteikia teisę mokiniams stoti į universitetus.⁹⁴

3.5.4 Aukštasis mokslas

Studijų programos suskirstytos į tris ciklus. Pirmasis yra bakalauro laipsnis. Studijų trukmė paprastai yra treji metai bakalauro studijų programose ir penkeri metai integruotose mokytojų rengimo magistrantūros programose. Priėmimo reikalavimai apima sėkmingai baigtą vidurinį išsilavinimą ir konkrečių dalykų reikalavimus. Mokymo programa skiriasi priklausomai nuo dalyko ir institucijos. Programos pabaigoje vertinama egzaminu, o laipsniai patvirtinami pagal Universitetų ir kolegijų įstatymą.⁹⁵

Kita studijų forma yra "trumpasis aukštasis mokslas", t. y. trumposios studijų programos, skirtos konkrečiam profesiniam mokymui. Skirtingai nuo tradicinių universitetinių studijų programų, jos yra trumpesnės ir orientuotos į greitą profesinių įgūdžių suteikimą studentams. Priėmimo reikalavimas - vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimas arba profesinė kvalifikacija.⁹⁶

Vėlesnė magistrantūros programa paprastai trunka 2 metus. Priėmimo reikalavimas - bakalauro laipsnis. Patirtimi grindžiamoms programoms reikia papildomai įgyti dvejų metų profesinės patirties. Mokymo programos yra savarankiškos, kai kurioms taikomos nacionalinės taisyklės. Vertinama egzaminais ir projektiniais darbais. Absolventams išduodamas diplomas ir diplomo priedėlis.⁹⁷

Įvairios aukštojo mokslo institucijos siūlo doktorantūros programas, kurios paprastai trunka trejus metus. Priėmimo reikalavimas - baigtas magistro laipsnis, jei galite studijuoti doktorantūrą šioje srityje. Programą tvirtina atrinktas komitetas.⁹⁸

3.5.5 Suaugusiųjų švietimas ir mokymas

Suaugusiųjų švietimo sistema Norvegijoje yra gerai išplėtotą ir apima suaugusiųjų švietimo centrus, studijų asociacijas ir nuotolinį mokymąsi. Pastaraisiais metais dar labiau pabrėžiama mokymosi visą gyvenimą svarba, todėl suaugusiesiems suteikta teisinė teisė į pagrindinį ir tęstinį mokymąsi, o imigrantams - į nemokamą mokslą. Nuo 2006 m. darbdaviai gali teikti paraiškas dėl finansavimo darbuotojų, turinčių žemus pagrindinius įgūdžius, mokymui pagal programą SkillsPlus. Nuo 2015 m. pagal šią programą taip pat remiamos nevyriausybinių organizacijų.⁹⁹

Norvegijos suaugusiųjų švietimas apima įvairias sritis, pavyzdžiui, žemesnįjį ir aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą, profesines mokyklas, aukštesnįjį išsilavinimą, aukštąjį mokslą ir programas, skirtas pagrindiniams darbinės veiklos įgūdžiams įgyti (SkillsPlus). Savivaldybės siūlo norvegų kalbos ir socialinių mokslų pamokas imigrantams. Taip pat yra

⁹⁴ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/assessment-0>

⁹⁵ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/bachelor>

⁹⁶ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/short-cycle-higher-education>

⁹⁷ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/second-cycle-programmes>

⁹⁸ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/third-cycle-phd-programmes>

⁹⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/adult-education-and-training>

formaliojo ir neformaliojo mokymosi programų, kurias siūlo studijų asociacijos, liaudies mokyklos ir nuotolinio mokymosi įstaigos. Įkalinimo įstaigose kalintys asmenys turi galimybę mokytis, taip pat yra programų, padedančių pereiti į darbo rinką. Suaugusiųjų švietimo centrai, studijų asociacijos ir privačios nuotolinio mokymosi įstaigos siūlo įvairius kursus suaugusiems - nuo laisvalaikio iki universitetinio lygio.¹⁰⁰

4.2. 4. 12 ZKL gairių¹⁰¹

4.1 Įvadas

Vokietijos žemės ūkio ateities vizija pasižymi visapusišku požiūriu, pagrįstu ekologiniu, ekonominiu ir socialiniu tvarumu. Šioje misijoje, kurią parengė Vokietijos kaimo jaunimo federacijos ir Vokietijos aplinkos ir gamtos apsaugos federacijos jaunimo atstovai, siekiama žemės ūkio ir maisto sistemos, kurioje vienodai atsižvelgiama į visuomenės, aplinkos ir gyvūnų poreikius.

Ūkininkavimo profesija laikoma svarbiu veikėju, kurio darbas labai prisideda prie apsirūpinimo maistu, aplinkos, gamtos ir gyvūnų apsaugos. Akcentuojama, kad ūkininkai veikia kaip nepriklausomi verslininkai ir prisiima tiek ekologinę, tiek ekonominę atsakomybę. Pabrėžiama ūkių įvairovė, o jauniems ūkininkams siekiama suteikti pirmenybę gauti išteklių, pavyzdžiui, žemės.

Kalbant apie aplinką, gamtą ir klimatą, siekiama tvaraus žemės naudojimo, kuris prisideda prie žmonių ir gyvūnų sveikatos bei vandens, dirvožemio ir oro kokybės palaikymo. Tai apima tokias priemones kaip atkuriamasis žemės ūkis, biologinės įvairovės skatinimas ir klimatui nekenksmingų gamybos metodų plėtra. Skaitmeninimas taip pat atlieka svarbų vaidmenį, nes jo pagalba sudaromos sąlygos taikyti efektyvesnius ir aplinkai draugiškesnius darbo būdus.

Sąžiningumas ir skaidrumas - tai ekonominės sąlygos žemės ūkyje tiek rinkoje, tiek bendradarbiaujant vertės grandinėje. Skatinamas regioniškumas, kad būtų remiami trumpi transporto maršrutai ir regioniniai ciklai. Vartotojai skatinami sužinoti apie maisto produktų kilmę ir gamybos būdus ir vartoti daugiau regioninių ir tvarių produktų.

Skatinamas mokymas ir karjeros pradžia žemės ūkio profesijų srityje, o mokymo ir tolesnio švietimo programos orientuotos į dabartinius ir būsimus iššūkius. Politinis ir institucinis bendradarbiavimas užtikrina planavimo saugumą ir padeda ūkininkams teikti socialines paslaugas.

Taip pat atsižvelgiama į pasaulinį poveikį, nes siekiama sąžiningos prekybos ir sąžiningų darbo sąlygų smulkiesiems ūkininkams visame pasaulyje. Apskritai šia vizija siekiama integracinio ir tvaraus žemės ūkio, kuris atitiktų visuomenės poreikius, taip pat aplinkosaugos ir socialinius iššūkius.

Dvylika Vokietijos žemės ūkio ir maisto pramonės pertvarkos gairių buvo suformuluotos siekiant greitai ir visapusiškai ekonomiškai ir ekologiškai pertvarkyti visą sistemą. Ši pertvarka turėtų vykti atsižvelgiant į pasaulines aplinkosaugos ribas ir stiprinti žemės ūkio

¹⁰⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/norway/main-types-provision>

¹⁰¹ <https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/zukunftskommission-landwirtschaft.html>

gamybos ekologinį suderinamumą bei atsparumą. Be to, siekiama skatinti ūkių tipų, gamybos metodų, žemės ūkio struktūrų ir kraštovaizdžių įvairovę.

4.3. Gairės

1 gairė:

Pertvarkant žemės ūkį turėtų būti gerinamas ekologinis suderinamumas, skatinama ūkių tipų ir kraštovaizdžių įvairovė ir sukurama sistema, leidžianti numatyti ateities perspektyvas. Ji taip pat turėtų užkirsti kelią gamybos perkėlimui į regionus, kuriuose taikomi žemesni standartai.

2 gairė:

Žemės ūkio gamintojai turėtų būti motyvuojami siekti teigiamo poveikio klimatui, aplinkai, biologinei įvairovei, gyvūnų gerovei ir sveikatai. Politikai turi užtikrinti, kad tai būtų patrauklu ir ekonominiu požiūriu.

3 gairė:

Maistas turėtų būti gaminamas ir parduodamas ekonominiu, ekologiniu ir socialiniu požiūriu tvariai. Kainos turėtų atspindėti faktines gamybos sąnaudas ir skatinti vartotojus elgtis tvariau.

4 gairė:

Būtina atsižvelgti į dabartinės žemės ūkio ir maisto sistemos socialines sąnaudas. Perėjimas prie tvarumo ilgainiui gali padėti sutaupyti ekonominių lėšų.

5 gairė:

Pertvarkai reikia laiko, tačiau ji neturi vykti ateities kartų sąskaita. Todėl ji turi prasidėti nedelsiant ir vykti aiškiai apibrėžtais etapais, vykdant stebėseną ir, jei reikia, koreguojant.

6 gairė:

Visos politinės priemonės turi būti suderintos su tvarumo tikslais.

7 gairė:

Norint įgyvendinti veiksmingą žemės ūkio ir aplinkos politiką, reikia geriau koordinuoti ir integruoti horizontaliuoju ir vertikaliuoju lygmenimis, taip pat dinamiškai tobulinti teisinę sistemą.

8 gairė:

Žemės ūkiui skiriamas viešasis finansavimas turėtų būti naudojamas būtent viešosioms gėrybėms teikti.

9 gairė:

Politikos priemonės turėtų būti grindžiamos ne indėlio rodikliais, o tikslų pasiekimu.

10 gairė:

Būtina atsižvelgti į regioninių žemės ūkio sąlygų įvairovę ir skatinti regioninį bendradarbiavimą.

11 gairė:

Naujos politikos priemonės turėtų būti išbandytos bandomuosiuose projektuose ir mokslškai įvertintos.

12 gairė:

Siekiant įveikti agrarinės aplinkosaugos diskusijų poliarizaciją ir rasti bendrus sprendimus, reikėtų skatinti diskusijų procesus.

5. Ypač dualistinė Vokietijos profesinio mokymo sistema

5.1 Bendroji mokymo programa, skirta ūkininko profesijos mokymui Vokietijoje

Bendroji programa - tai profesinio mokymo programa. Joje aprašomos pageidaujamos kompetencijos ir mokymo turinys, kurio turi būti mokoma profesiniame mokyme, taip pat mokymosi sritys, mokymosi tikslai, mokymosi turinys ir laiko kriterijai. Po to sudaromas bendrojo ugdymo planas, kuris apima ir apibrėžia tolesnius aspektus su mokymo nuostatais. Kadangi jauni besimokantieji turi įvairių išankstinių žinių, bendrojo ugdymo planas turi būti lankstus. Bendroji mokymo programa yra sudaryta pagal mokymosi sritis ir gali būti pritaikyta prie įmonės ar federalinės žemės poreikių. Atskiros federalinės žemės yra atsakingos už savo mokymo programų pritaikymą.¹⁰²

Dviguba žemės ūkio profesinio mokymo programa paprastai trunka 3 metus. Mokymo pagrindas - bendroji mokymo programa, taikoma visoje šalyje. Mokymo įmonė ir profesinė mokykla yra savarankiškos mokymosi vietos, tačiau dirba kaip lygiaverčiai partneriai ir atlieka bendrą švietimo misiją. Profesinė mokykla remiasi ankstesnio mokymo metu įgytomis bendrosiomis kompetencijomis, taip pat profesinėmis žiniomis. Taip siekiama parengti mokinius vėlesnėms situacijoms kasdieniame profesiniame gyvenime, taip pat padėti formuoti socialinę ir ekologinę atsakomybę.

Toliau pateikiama informacija paimta iš bendrosios mokymo programos, kurią galima rasti Kultūros ministrų konferencijos interneto svetainėje.¹⁰³

Šiomis aplinkybėmis profesinės mokyklos tarpininkauja rengiant su darbu susijusį profesinio mokymo turinį, profesinę praktiką ir suteikia žinių apie galimas tolesnio profesinio mokymo priemones. Bendrojoje programoje numatyta, kad mokykloje vykdomas mokymas ir praktinis mokymas turi būti derinami tarpusavyje.

Bendroji programa skirta profesiniam ir neprofesiniam švietimui ir mokymui. Jie išdėstyti **uždaviniuose:**

- Gauti gerą profesinį mokymą, kuris leistų stažuotojams prisitaikyti prie nuolat kintančių reikalavimų ir imtis naujų užduočių. Jiems suteikiama galimybė išplėsti savo sprendimų priėmimo ir veiklos sritį bei praplėsti darbo vietos ribas.
- Įgytų įgūdžių ir žinių perdavimas į tinklą, kad stažuotojai galėtų gerai startuoti darbo pasaulyje.
- papildomų, su profesija nesusijusių įgūdžių mokymasis, siekiant padidinti gebėjimą veikti ir priimti sprendimus su profesija nesusijusiose srityse.
- Asmeninis tobulėjimas turėtų būti naudojamas siekiant atpažinti darbo ir profesinio mokymo galimybes ir apribojimus. Tai sustiprina užduočių supratimą ir suteikia pasitikėjimo savimi.
- Tai turėtų padėti studentams atpažinti veiklos, teisinius, ekonominius, ekologinius, socialinius ir politinius kontekstus.
- Suvokti įtampas profesinėje srityje ir jas įveikti. Siekiama išmokyti, kaip pasiekti pusiausvyrą aplinkoje.

¹⁰² <https://de.wikipedia.org/wiki/Rahmenlehrplan>

¹⁰³ https://www.kmk.org/themen/berufliche-schulen/duale-berufsausbildung/downloadbereich-rahmenlehrplaene.html?tx_feddownloads_pi3%5Bcontroller%5D=Downloads

Mokymo programa paprastai skirstoma į mokymo metus. Tai numato pagrindinį mokymą, kuris vyksta pirmaisiais metais, ir specialųjį specializuotą mokymą, kuris šiuo atveju vyksta antraisiais ir trečiaisiais mokymo metais. Kartais šie specializuoti mokymo kursai planuojami kartu, skirti panašioms profesijoms.

Tikslai ir turinys nustatomi remiantis mokymo nuostatais ir bendrąja mokymo programa bei reglamentuoja galutinę kvalifikaciją. Jų mokoma dualinėje profesinio mokymo sistemoje ir profesinėje mokykloje. Tai taip pat yra būtina sąlyga tolesnėms mokymo programoms.

Įmonė ir profesinė mokykla turi pasiekti susitarimą, kad būtų galima laikytis techninių ir laiko terminų. Ūkininkų mokymas priskiriamas žemės ūkio sektoriui ir pirminiam sektoriui.

Mokymo programoje numatyti tam tikri bendri tikslai, kurie yra svarbūs visiems besimokantiejiems. Tuomet šie tikslai turėtų būti susieti su konkrečiais jų profesijos tikslais.

Stażuotojas turėtų:

- Stažuotojas turėtų žinoti ir laikytis nelaimingų atsitikimų prevencijos ir darbo saugos principų bei priemonių, kad būtų išvengta žalos sveikatai ir išvengta profesinių ligų.
- Praktikantas turėtų gebėti paaiškinti, kodėl svarbu darbo vietas projektuoti taip, kad jos būtų patogios žmonėms ir ergonomiškos, ir suprasti, kaip tai galima įgyvendinti.
- Stažuotojas turėtų suprasti savo profesinės veiklos poveikį aplinkai ir gebėti apibūdinti priemones, skirtas šiam poveikiui išvengti arba sumažinti.
- Mokinys turėtų suprasti efektyvaus energijos naudojimo darbe principus ir priemones.

Mokantis ūkininkauti įgyjama šiai profesijai reikalingų augalininkystės ir gyvulininkystės įgūdžių. Šie įgūdžiai apima:

- Stažuotojas turėtų gebėti kompetentingai vykdyti ūkininko veiklą įvairiose žemės ūkio įmonėse ir paslaugų sektoriuose.
- Stažuotojas turėtų gebėti savarankiškai ir lanksčiai prisitaikyti prie naujų profesinių reikalavimų.
- dalyvauti profesinio mokymo ir tolesnio švietimo programose.

Žemės ūkio profesinės mokyklos bendrosios programos tikslas - suteikti visapusišką pagrindinį profesinį mokymą, orientuotą į bendruosius ir specialiuosius žemės ūkio įgūdžius. Mokymas turėtų skatinti besimokančiųjų gebėjimą veikti ir kartu atsižvelgti į verslo vadybos ir profesijos ekologijos reikalavimus. Integruojamas mokslinis, ekonominis, techninis ir matematinis turinys.

Mokymas skirstomas į pagrindinį ir specializuotą mokymą, kurio struktūra ir turinys yra panašūs. Regionuose, kuriuose yra pagrindinio profesinio mokymo metai, tam tikras specializuoto lygio turinys gali būti perkeltas į pagrindinį lygį, kad būtų perteiktas holistinis kontekstas ir išsamios specialisto žinios.

Ekonomikos ir socialinių mokslų egzamino temos yra parengtos remiantis ekonomikos ir socialinių mokslų mokymo profesinėse mokyklose gairėmis.

Siekiant tinkamai atsižvelgti į gamybos metodų ir verslo šakų įvairovę, galima pasitelkti naujas technologijas ir projektais grindžiamą mokymąsi. Žemės ūkio sektoriaus mokymo turinio laiko paskirstymas yra lankstus ir priklauso nuo regioninių poreikių bei mokymo organizavimo.

Rekomenduojamos laiko gairės įvairioms mokymosi sritims yra federalinių valstijų mokymo programų rengimo gairės. Gamybos procesai ir augalininkystės bei gyvulininkystės šakos, išvardytos kaip pavyzdžiai bendrųjų mokymo programų pagrindų programoje, yra orientacinės ir prireikus gali būti papildytos. Dėmesys veiklos kompetencijai skirtas padėti besimokantiems spręsti konkrečias profesines problemas, pradedant nuo pagrindinio lygmens ir gilinant specializuotame lygmenyje.

5.2 Pagrindinis lygis (pirmieji mokymo metai)

Pirmaisiais žemės ūkio mokymo metais mokoma pagrindinių žinių ir įgūdžių, kurie yra labai svarbūs būsimiems ūkininkams. Daugiausia dėmesio skiriama augalininkystei ir gyvulininkystei, kurių kiekviena nagrinėjama skirtinguose moduluose.

Augalininkystėje daugiausia dėmesio skiriama tokioms temoms kaip dirvos dirbimas, sėja, tręšimas, pasėlių priežiūra ir prekyba. Besimokantieji mokosi atsižvelgti į veiklos sąlygas, gamtines ir ekonomines vietovės sąlygas ir ekologiškai pagrįsti žemės tvarkymą. Jie įgyja žinių apie dirvos įdirbimo įrangą, sėjos ir sodinimo įrangą, trąšų parinkimą ir naudojimą. Taip pat aptariama medžiagų ciklą, ekologinės pusiausvyros, rūšių ir kraštovaizdžio apsaugos svarba.

Gyvulininkystės srityje mokoma tokių dalykų kaip ūkinių gyvūnų šėrimas, veisimas, laikymas ir priežiūra. Mokiniai sužino, kaip optimizuoti gyvulių produktyvumą ir tenkinti jų poreikius, atsižvelgiant į jų natūralų elgesį. Į mokymo programą taip pat įtrauktos tokios temos kaip pašarų kokybė, veisimo metodai, ligų prevencija ir teisinis gyvulininkystės reglamentavimas.

Kritiškai vertinant pastebima, kad daugelyje dalykų ekologiniams, ekonominiams ir socialiniams aspektams skiriama nedaug dėmesio. Pavyzdžiui, ekologijos sričiai skiriama tik 10 valandų, palyginti su kitomis temomis, pavyzdžiui, dirvožemio dirbimu ar šėrimu, kurioms skiriama nuo 30 iki 40 valandų. Dėl to gali būti ignoruojami svarbūs tvarumo, išteklių išsaugojimo ir gyvūnų gerovės klausimai. Norint būsimiems ūkininkams suteikti holistinį požiūrį į žemės ūkį ir geriau juos paruošti ateities iššūkiams, pageidautina, kad šie aspektai būtų labiau subalansuoti.

5.3 Specialisto lygis (2 ir 3 mokymo metai)

Antraisiais ir trečiaisiais žemės ūkio mokymo programos metais būsimieji ūkininkai išsamiai supažindinami su įvairiais augalininkystės ir gyvulininkystės aspektais. Augalininkystės srityje aptariami konkretūs gamybos metodai ir ūkio šakos, pavyzdžiui, grūdinių kultūrų auginimas, šakniavaisių auginimas ir pievų tvarkymas. Stažuotojai sužino apie vietovei būdingus reikalavimus, veiklos sąsajas ir ekologinius šių sričių aspektus.

Auginant javus mokoma žemės dirbimo, sėjos ir tręšimo būdų bei pasėlių priežiūros metodų. Taip pat kalbama apie grūdinių kultūrų pardavimo galimybes ir pelningumą. Panašus turinys nagrinėjamas ir šakniavaisių auginimo srityje, daugiausia dėmesio skiriant

runkeliams ir bulvėms. Taip pat nagrinėjamos šakniavaisių pardavimo galimybės ir pelningumas.

Pievų srityje mokiniai mokosi įvertinti pievų plotus, vykdyti tinkamas sėjos ir priežiūros priemonės ir atpažinti pardavimo galimybes. Tačiau, nepaisant tokio išsamaus mokymo, pastebima, kad ekologiniams aspektams skiriama nedaug dėmesio. Norint būsimiems ūkininkams suteikti holistinį požiūrį į žemės ūkį, reikėtų, kad šie aspektai būtų labiau subalansuoti.

Gyvulininkystės srityje aptariami gamybos metodai ir ūkio šakos, pavyzdžiui, galvijininkystė ir kiaulininkystė. Mokymų dalyviai sužino apie ūkio organizavimą, veisimo ir šėrimo metodus bei rinkodaros strategijas. Čia taip pat pastebima, kad ekologiniams aspektams skiriama nedaug dėmesio, todėl reikia kritiškai įvertinti mokymo struktūrą.

Be to, vykdant alternatyviąją žemdirbystę būsimieji ūkininkai mokomi integruoti ūkį į ekosistemą ir vykdyti specialias dirvožemio priežiūros priemones. Tačiau ir šiuo atveju ekologinių aspektų svarstymas yra ribotas.

Apskritai antraisiais ir trečiaisiais mokymo metais galima išsamiai susipažinti su įvairiais žemės ūkio aspektais. Tačiau pageidautina daugiau dėmesio skirti ekologiniams aspektams, kad būsimieji ūkininkai įgytų holistinį požiūrį į žemės ūkį ir būtų geriau pasirengę ateities iššūkiams.

Ekologiniams, socialiniams ir ekonominiams aspektams, kaip ir naujoms technologijoms, daugelyje teminių sričių skiriama nedaug dėmesio. Išsamesnis techninio ir ekologinio turinio įtraukimas galėtų ilgainiui prisidėti prie operatyvinių tarnybų restruktūrizavimo ir praplėsti šiandieninių specialistų žinias, kad jie taptų ateities lyderiais. Alternatyviojoje žemdirbystėje vis dažniau nagrinėjama ekologinio tvarumo tema, tačiau būtų pagirtina, jei šis turinys būtų labiau integruotas.

5.4 Stipriosios ir silpnosios pusės

Vokietijos ūkininkų dualinio profesinio mokymo sistema turi daug privalumų ir trūkumų, kurie leidžia įvairiapusiškai pažvelgti į mokymo aplinką. Viena vertus, daugiausia dėmesio skiriama praktinei orientacijai, kuri užtikrinama glaudžiai integruojant mokymą įmonėse ir mokyklose. Tokia struktūra leidžia mokiniams ne tik įgyti teorinių žinių, bet ir išbandyti bei pagilinti praktinius įgūdžius tiesiogiai darbo aplinkoje. Bendroji mokymo programa čia atlieka lemiamą vaidmenį, nes ji suteikia galimybę lanksčiai reaguoti į individualias ankstesnes žinias ir įmonių ar federalinių žemių poreikius.

Kitas dualinės sistemos privalumas - holistinis požiūris į ugdymą. Mokymo programoje akcentuojami ne tik su darbu susiję įgūdžiai, bet ir su profesija nesusijusių gebėjimų ugdymas. Ekologiniams, socialiniams ir ekonominiams aspektams skiriamas vienodas dėmesys, kad būsimieji ūkininkai įgytų visapusišką požiūrį į savo būsimą darbą.

Tačiau ši sistema turi ir trūkumų. Akivaizdus disbalansas pastebimas nustatant įvairių dalykų sričių svorį. Ekologiniai, ekonominiai ir socialiniai aspektai dažnai nagrinėjami ribotai, o kitos temos dominuoja. Naujų technologijų ir alternatyvių žemės ūkio modelių integravimas taip pat neatitinka galimybių. Labiau subalansuotas svoris ir didesnis dėmesys teorijos ir praktikos susiejimui galėtų padėti optimizuoti mokymą ir geriau parengti besimokančiuosius ateities poreikiams.

Apskritai Vokietijos ūkininkų dualinio profesinio mokymo sistema yra tvirtas pagrindas įvairiapusei mokymo programai. Teorinių žinių ir praktinės patirties derinys suteikia besimokantiejiems įgūdžių, reikalingų sėkmingai įsitvirtinti darbo pasaulyje. Vis dėlto yra potencialo tolesnei plėtrai, kad būtų galima geriau įveikti besikeičiančio žemės ūkio kraštovaizdžio iššūkius.

6. Naujos žemės ūkio technologijos

Pripažįstamas problemų susidūrimas ir kaupimasis, todėl, be profesinio mokymo skatinimo, yra dar vienas būdas, galintis papildyti pirmąjį. Naujų technologijų naudojimas siekiant kovoti su vyraujančiomis problemomis. Jos gali padėti ūkininkams padidinti derlių, sumažinti chemikalų naudojimą, sumažinti veiklos sąnaudas ir kompensuoti darbo jėgos trūkumą. Šios technologijos šiuo metu yra kuriamos ir turi vis didesnę rinką. Jos turi didelį potencialą tvarumo, produktyvumo, darbo jėgos taupymo ir darbo sąnaudų mažinimo požiūriu. Taip pat galima pagerinti gyvūnų gerovę. Daugiausia dėmesio skiriama duomenų valdymo sistemoms, kuriomis optimizuojami dirvos dirbimo ir derliaus nuėmimo metodai. Svarbios skaitmeninio sritys žemės ūkyje yra jutiklių technologijos, robotika, automatizavimas, dirbtinis intelektas ir didieji duomenys. Skaitmeninių technologijų naudojimas leidžia rinkti, apdoroti ir sistemingai analizuoti didelius duomenų kiekius. Dirbtinio intelekto naudojimas ypač padeda taupyti išteklius, supaprastinti sudėtingus darbo procesus ir skatinti tvarumą žemės ūkyje.

Žemės ūkis dažnai jau dabar yra skaitmeninis, tačiau netolimoje ateityje jis bus dar labiau skaitmenizuojamas. Skaitmeninės taikomosios programos jau dabar padeda, pavyzdžiui, tręšimo, pasėlių apsaugos ir gyvulininkystės srityse. Žemės ūkio technika aprūpinama išmaniosiomis technologijomis ir gali būti, pavyzdžiui, automatizuotų darbo procesų ūkiuose ar laukuose dalis. Akivaizdu, kad ateityje IT sektorius perims ir daugiau veiklos sričių.

Didėjanti aukštos kokybės maisto paklausa ir tvari žemės ūkio produkcija lemia tai, kad augalininkystėje ir gyvulininkystėje vis svarbesnis vaidmuo tenka naujoviškiems skaitmeniniams metodams. Šiuolaikinės žemės ūkio technologijos su integruota elektronika ir automatika leidžia taikyti efektyvius ir išteklius taupančius darbo metodus. Daugiau nei 80 proc. ūkių jau naudoja skaitmeninius sprendimus.

Augalininkystėje palydoviniai duomenys naudojami tiksliam traktorių ir padargų valdymui, o tai leidžia naudoti sąnaudas pagal poreikius. Gyvulininkystėje vis dažniau naudojamos automatinės melžimo sistemos (AMS) ir kiti automatizuoti komponentai, siekiant pagerinti gyvulių sveikatą ir gerovę. Jutikliai fiksuoja įvairius duomenis, pavyzdžiui, judėjimo, šėrimo elgsenos ir gyvulių aktyvumo, kad būtų galima anksti nustatyti ir gydyti ligas.

Skaitmeninių technologijų pelningumas priklauso nuo investicijų ir veiklos sąnaudų santykio, taip pat nuo sutaupytų lėšų ar didesnio derliaus. Pavyzdžiui, naudojant AMS vidutiniškai septyniais procentais padidėja primilžiai ir taip prisidedama prie ūkių pelningumo ir tvarumo. Vis dėlto skaitmeninimas kelia ir pavojų. Skirtingų gamintojų mašinų suderinamumas yra iššūkis, taip pat duomenų nepriklausomumo ir saugumo klausimai. Neteisėtos įsilaužėlių atakos ar techniniai gedimai gali kelti pavojų veiklos saugumui. Nuolatinis technologijų tobulinimas gali pernelyg apsunkinti ūkininkus ir

sustiprinti socialinius konfliktus tarp kartų. Be to, gali padidėti darbo jėgos poreikis ir paspartėti struktūriniai pokyčiai žemės ūkyje.¹⁰⁴

6.1 Dronai

Dronų naudojimas žemės ūkyje ūkininkams suteikia daugybę galimybių. Jais galima įvertinti augalų aukštį ir biomasę, nustatyti, ar lauke yra piktžolių, ir per atstumą išmatuoti dirvožemio prisotinimą vandeniu. Be to, dronus galima naudoti pavojingoms užduotims, pavyzdžiui, insekticidų naudojimui, nesukeliant žmonėms tiesioginio cheminių medžiagų pavojaus.

Nors bepiločiai orlaiviai gali teikti labai tikslią informaciją, palydovai vis dar yra priimtinausia didelių žemės plotų stebėjimo ir kartografavimo technologija. Nepaisant to, dronai yra lankstus ir veiksmingas būdas tiksliai stebėti ir valdyti tam tikras žemės ūkio užduotis mažuose ir vidutinio dydžio plotuose.

6.2 Duomenys iš palydovų

Naudodamiesi šiuolaikinėmis palydovinėmis nuotraukomis ūkininkai gali gauti daug informacijos. Jie gali įvertinti augalų būklę, nustatyti sudžiūvusių augalų dalį ir apskaičiuoti augmenijos kiekį laukuose. Be to, palydovai leidžia ūkininkams naudoti normalizuoto raudonojo skirtumo (NDRE) ir modifikuoto dirvožemio pakoreguoto augalijos indekso (MSAVI) rodiklius. Šie indeksai padeda nuotoliniu būdu nustatyti azoto kiekį dirvožemyje ir analizuoti dirvožemio kokybės poveikį ankstyvam augalų augimui.

6.3 Tiksliosios žemdirbystės programinė įranga

Šiandien ūkininkai gali naudotis mobiliosiomis ir internetinėmis programomis, kad sukurtų išsamius savo laukų žemėlapius, saugotų informaciją apie ankstesnę ūkininkavimo praktiką ir rengtų ataskaitas. Ši programinė įranga taip pat leidžia ūkininkams naudoti GPS arba GNSS navigaciją kartu su automatinio orientavimo technologijomis, kad pagerintų žemės ūkio mašinų tikslumą ir optimizuotų sėjos, derliaus nuėmimo ir tręšimo procedūras.

"FieldBee" yra viena iš pirmaujančių bendrovių tiksliosios žemdirbystės srityje. Šios žiniatinklio ir mobiliosios programos yra nemokamos ir mokamos. Be to, ūkininkai gali įsigyti automatinio orientavimo sistemas, RTK-GNSS imtuvus ir bazines stotis, kad galėtų pasiekti centimetrinį tikslumą atliekant visus lauko darbus.

Naudojant autonominį traktorių su GPS, galima optimizuoti derliaus nuėmimo maršrutą ir sutaupyti degalų ("tikslusis ūkininkavimas").

6.4 Išmanieji šiltnamiai / vertikalusis ūkininkavimas

Vertikalaus ūkininkavimo ir ūkininkavimo patalpose idėja jau nebe vizija, o realybė. Tokie pavyzdžiai kaip didžiausias Europoje vertikalus ūkis Danijoje ar didžiausias pasaulyje ūkis Dubajuje rodo, kad ši naujoviška ūkininkavimo forma jau sėkmingai įgyvendinama. Auginant vaisius ir daržoves keliuose lygiuose vienas ant kito palyginti nedideliame plote,

¹⁰⁴ <https://www.bmel.de/DE/themen/digitalisierung/digitalisierung-landwirtschaft.html>

vertikaliuose ūkiuose galima auginti produkciją ištisus metus, nepriklausomai nuo išorinių oro sąlygų.

Šiuose ūkiuose augalų augimas optimizuojamas naudojant LED lempas, tikslią klimato kontrolę ir kompiuteriu valdomą vandens ir maistinių medžiagų cirkuliacijos sistemą. Dėl to galima gauti įspūdingą derlių, o vietos reikia tik daliai ploto, palyginti su įprastine žemdirbyste.

Be didelių komercinių ūkių, yra ir mažesnių, pavyzdžiui, "Infarm", kurios vertikalios fermos įrengtos prekybos centruose. Jie leidžia vietoje ir savarankiškai auginti šviežias daržoves tiesiogiai vietoje. Yra net visiškai automatizuotų mini ūkių, skirtų naudoti namų ūkiuose, kuriuose sudaromos idealios sąlygos auginti lapines daržoves.

Vertikalojo ūkininkavimo privalumai yra įvairūs: jis siūlo sprendimus, kaip užtikrinti maisto saugą didėjančiam pasaulio gyventojų skaičiui, gerokai sumažina vandens suvartojimą, iki minimumo sumažina pesticidų ir trąšų naudojimą ir sutrumpina transporto maršrutus. Todėl jis svariai prisideda prie tvarumo ir aplinkos apsaugos.

Tačiau vertikaloji žemdirbystė vis dar susiduria su didelėmis gamybos sąnaudomis ir dideliu elektros energijos suvartojimu. Be to, vartotojai vis dar abejoja dėl aukštųjų technologijų naudojimo maisto gamyboje ir dirvožemio mikroorganizmų trūkumo.

Nepaisant šių iššūkių, vertikalusis ūkininkavimas yra daug žadanti alternatyva, ypač nepalankiose klimato požiūriu vietovėse, ir ateityje galėtų labai prisidėti prie tvarios maisto gamybos.¹⁰⁵

¹⁰⁵ <https://www.landwirtschaft.de/landwirtschaft-erleben/landwirtschaft-hautnah/in-der-stadt/vertical-farming-landwirtschaft-in-der-senkrechten>

7. Išvada

Norint pagerinti mokymo kokybę žemės ūkio sektoriuje, svarbiausia stiprinti įvairių švietimo sektoriaus suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą. Glaudūs mokyklų, mokymo įmonių, rūmų ir kitų susijusių partnerių ryšiai yra labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad mokymas atitiktų darbo rinkos reikalavimus ir suteiktų besimokantiejiems reikiamą įgūdžių ir žinių.

Mokyklų ir mokymo įmonių bendradarbiavimas leidžia kurti praktinį mokymo turinį ir užtikrinti, kad besimokantieji galėtų įgyti reikiamų įgūdžių tiesiogiai darbo vietoje. Reguliariai bendraudamos ir bendrai planuodamos, mokyklos ir įmonės gali užtikrinti, kad mokymas atitiktų dabartinius žemės ūkio sektoriaus reikalavimus ir būtų pritaikytas besimokančiųjų poreikiams.

Rūmai taip pat atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant mokymo kokybę žemės ūkio sektoriuje. Jie gali tarpininkauti tarp mokyklų, bendrovių ir vyriausybinių institucijų ir užtikrinti, kad mokymas atitiktų galiojančius standartus ir gaires. Rengdami mokymo kursus, seminarus ir kitus renginius, rūmai gali padėti didinti informuotumą apie kokybiško mokymo svarbą ir skatinti įvairių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą.

Norint užtikrinti žemės ūkio sektoriaus tvarumą, labai svarbu reguliariai pritaikyti mokymo sistemas prie besikeičiančių aplinkosaugos standartų ir technologinių naujovių. Atsižvelgiant į vis didėjantį žemės ūkio skaitmeninimą, labai svarbu, kad besimokantieji būtų supažindinti su naujausiomis technologijomis, kad galėtų įveikti šiuolaikinio žemės ūkio iššūkius.

Ypač svarbus vaidmuo tenka naujoviškų technologijų, pavyzdžiui, dronų, palydovinių duomenų ir tiksliojo ūkininkavimo programinės įrangos, integravimui. Dronai suteikia daugybę galimybių - nuo augalų būklės stebėjimo iki cheminių medžiagų naudojimo, o tai gali padidinti efektyvumą ir sumažinti poveikį aplinkai. Palydoviniai duomenys leidžia ūkininkams gauti tikslią informaciją apie savo laukus ir atitinkamai koreguoti valdymą, o tiksliojo ūkininkavimo programinė įranga leidžia išsamiai planuoti ir įgyvendinti žemės ūkio praktiką.

Be to, vis svarbesni tampa išmanieji šiltnamiai ir vertikalusis ūkininkavimas. Šie naujoviški maisto gamybos būdai leidžia gaminti maistą ištisus metus, nepriklausomai nuo išorinių oro sąlygų, kartu sumažinant žemės sąnaudas ir išteklių naudojimą. Naudojant LED lempas, tikslią klimato kontrolę ir automatizuotas drėkinimo sistemas, galima gauti įspūdingą derlių, kartu sumažinant vandens suvartojimą ir pesticidų naudojimą.

Todėl, siekiant patenkinti šiuolaikinio žemės ūkio poreikius, labai svarbu, kad mokymo sistemos būtų pakankamai lanksčios ir galėtų nuolat prisitaikyti prie naujų technologijų. Glaudžiai bendradarbiaujant mokykloms, mokymo įmonėms, rūmams ir kitoms suinteresuotosioms šalims, mokiniai gali būti optimaliai parengti ateities iššūkiams, kartu užtikrinant žemės ūkio tvarumą ir efektyvumą.

Neabejotina, kad mokytojams reikia nuolat mokytis ir tobulintis, kad jie turėtų naujausių žinių ir įgūdžių. Tik nuolat rūpinamiesi savo profesiniu tobulėjimu mokytojai gali patenkinti vis didėjančius švietimo sistemos reikalavimus. Todėl labai svarbu, kad švietimo institucijos ir įstaigos suteiktų mokytojams galimybę dalyvauti reguliariuose mokymuose, seminaruose ir profesinio tobulėjimo programose.

Šiose mokymo programose dėmesys turėtų būti skiriamas ne tik konkrečių dalykų įgūdžiams, bet ir pedagoginiam požiūriui, naujiems mokymo metodams ir skaitmeninių technologijų naudojimui. Be to, mokytojai turėtų būti skatinami domėtis dabartiniais pokyčiais švietimo srityje ir į mokymą įtraukti naujovišką praktiką.

Neatsilikdami nuo naujovių mokytojai gali ne tik padidinti mokinių mokymosi sėkmę, bet ir sukurti dinamišką mokymosi aplinką, atitinkančią nuolat besikeičiančios visuomenės poreikius. Galiausiai nuolatinis pedagoginio personalo profesinis tobulėjimas atlieka svarbų vaidmenį gerinant bendrą švietimo kokybę ir sudarant mokiniams kuo geresnes sąlygas jų asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui.

Tarptautinio bendradarbiavimo ir keitimosi patirtimi skatinimas yra labai svarbus siekiant nuolat tobulinti švietimo sistemą. Dalijantis patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais su kitomis šalimis, galima atverti naujas perspektyvas ir nustatyti naujoviškus metodus. Šis tarptautinis dialogas leidžia švietimo suinteresuotiesiems subjektams mokytis iš kitų šalių sėkmės ir iššūkių bei atitinkamai pritaikyti ir tobulinti savo švietimo sistemą.

Glaudžiau bendradarbiaudami tarptautiniu mastu švietimo institucijos, mokyklos, mokytojai ir mokslininkai gali mokytis vieni iš kitų, perimti gerąją patirtį ir kartu ieškoti sprendimų pasaulinėms švietimo problemoms spręsti. Tai ne tik skatina kultūrinius mainus ir supratimą tarp skirtingų šalių, bet ir padeda gerinti švietimo kokybę ir veiksmingumą pasauliniu mastu.

Galiosiausiai tarptautinis bendradarbiavimas suteikia galimybę praturtinti visų suinteresuotųjų šalių švietimą ir sukurti įvairialypę, įtraukią ir į ateitį orientuotą mokymosi aplinką.

Darbo rinkų analizė rodo, kad įvairiose Europos šalyse, įskaitant Vokietiją, Italiją, Suomiją, Lietuvą ir Norvegiją, darbo ir švietimo rinkose esama įvairių iššūkių ir galimybių. Atsižvelgiant į demografinius pokyčius ir besikeičiančią ekonominę aplinką, labai svarbu, kad mokymo sistemos būtų lanksčios ir gebėtų prisitaikyti prie kintančių darbo jėgos poreikių įvairiuose sektoriuose.

Vokietijoje darbo rinka susiduria su iššūkiu, kaip patenkinti kvalifikuotų darbuotojų paklausą pagrindinėse srityse, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, švietimo ir paslaugų sektoriuje. Investicijos į švietimą ir mokymą, taip pat inovacijų ir verslumo skatinimas yra labai svarbūs siekiant sustiprinti Vokietijos darbo rinką ir parengti ją būsimiems iššūkiams.

Italija taip pat susiduria su poreikiu patenkinti darbo jėgos paklausą sparčiai augančiuose sektoriuose, pavyzdžiui, paslaugų sektoriuje ir pramonėje. Šiuo tikslu svarbų vaidmenį atliks tikslinės investicijos į švietimą ir mokymą, taip pat inovacijų ir skaitmeninės transformacijos skatinimas.

Tikimasi, kad Suomijoje ir toliau augs paslaugų sektorius, todėl didelės darbo jėgos paklausa tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos, statyba ir prekyba. Kad būtų patenkinta kvalifikuotos darbo jėgos paklausa, darbo ieškantys asmenys turi turėti reikiamą kvalifikaciją ir įgūdžius, todėl reikia tobulinti švietimą ir mokymą.

Lietuva taip pat susiduria su iššūkiu patenkinti kvalifikuotos darbo jėgos paklausą tam tikrose srityse, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ir IT sektoriuje. Šiuos iššūkius galima įveikti tikslingai investuojant į švietimą ir mokymą bei užsieniečių integraciją į darbo rinką.

Norvegijoje žemės ūkis yra svarbus ekonomikos sektorius, tačiau jis susiduria su technologijų naudojimu ir demografiniais pokyčiais. Finansinės paskatos, švietimo ir mokymo programos bei tvarios žemės ūkio praktikos skatinimas gali sustiprinti žemės ūkio sektorių ir pritraukti kvalifikuotų darbuotojų.

Apskritai, glaudus valdžios, švietimo įstaigų ir įmonių bendradarbiavimas yra labai svarbus siekiant pritaikyti mokymo sistemas prie darbo rinkos poreikių ir sukurti dinamišką bei konkurencingą darbo jėgą. Investuodamos į švietimą ir mokymą, skatindamos inovacijas ir skaitmeninę transformaciją bei kurdamos tvarias darbo vietas, Europos šalys gali sėkmingai įveikti dabartinius ir būsimus iššūkius.

Tegul šis išsamus Europos darbo ir švietimo rinkų apžvalga padeda mums visiems kartu išnaudoti atsiveriančias galimybes kurti klestinčią ateitį, kurioje švietimas ir užimtumas vienodai prisideda prie mūsų visuomenės stiprinimo ir turtinimo.